DZIENNIK USTAW
POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

Warszawa, dnia 25 czerwca 1956 r. **Nr 22**

TREŚĆ:

Poz.:

OBWIESZCZENIA:

103 — Ministra Obrony Narodowej z dnia 23 maja 1956 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu Kodeksu Wojskowego Postępowania Karnego 143

104 — Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 maja 1956 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu przepisów wprowadzających Kodeks Wojskowego Postępowania Karnego 166

103

OBWIESZCZENIE MINISTRA OBRONY NARODOWEJ

z dnia 23 maja 1956 r.

o ogłoszeniu jednolitego tekstu Kodeksu Wojskowego Postępowania Karnego.

Na podstawie art. 4 dekretu z dnia 21 grudnia 1955 r. o zmianie przepisów wojskowego postępowania karnego (Dz. U. Nr 46, poz. 310) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst Kodeksu Wojskowego Postępowania Karnego z dnia 23 czerwca 1945 r. (Dz. U. z 1945 r. Nr 36, poz. 216, z 1950 r. Nr 36, poz. 335, z 1951 r. Nr 47, poz. 342, z 1953 r. Nr 27, poz. 105 i z 1955 r. Nr 46, poz. 310) z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem wydania jednolitego tekstu i z zastosowaniem ciągłej numeracji działów, rozdziałów, artykułów i paragrafów.

Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst Kodeksu Wojskowego Postępowania Karnego nie obejmuje przepisu art. 324 dekretu z dnia 23 czerwca 1945 r. — Kodeks Wojskowego Postępowania Karnego (Dz. U. Nr 36, poz. 216), który stanowi:

„Art. 324. Kodeks niniejszy wchodzi w życie z dniem jego ogłoszenia".

Minister Obrony Narodowej: *K. Rokossowski*
Marszałek Polski

Załącznik do obwieszczenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 23 maja 1956 r. (poz. 103).

KODEKS WOJSKOWEGO POSTĘPOWANIA KARNEGO

DZIAŁ I

Przepisy ogólne.

Art. 1. Postępowanie karne w sprawach o przestępstwa, należące do właściwości sądów wojskowych, odbywa się według przepisów niniejszego kodeksu.

Art. 2. § 1. Sąd wojskowy wszczyna postępowanie na żądanie uprawnionego oskarżyciela publicznego.

§ 2. Oskarżyciel publiczny powinien wyjednać zezwolenie na ściganie określonej osoby, jeżeli zezwolenia takiego wymaga szczególny przepis prawa.

Art. 3. Sędziowie orzekają na mocy przekonania, opartego na swobodnej ocenie dowodów, kierując się poczuciem praworządności demokratycznej.

Art. 4. Sąd wojskowy rozstrzyga samodzielnie wszelkie zagadnienia prawne, powstałe w toku postępowania, i nie jest związany orzeczeniem innego sądu lub urzędu, o ile przepis szczególny nie stanowi inaczej.

Art. 5. Wszystkie władze i organa, powołane do udziału w ściganiu przestępstw, mają obowiązek uwzględnienia zarówno okoliczności przemawiających za oskarżonym, jak i przeciw niemu.

Art. 6. Nie można odmówić wszczęcia postępowania lub umorzyć wszczętego postępowania z powodu niejasności lub sprzeczności przepisów prawa.

Art. 7. § 1. Nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza się w razie:

a) śmierci oskarżonego z wyjątkiem przypadku przewidzianego w art. 290 niniejszego kodeksu,
b) przedawnienia lub
c) innej okoliczności wyłączającej ściganie.

§ 2. Ukaranie w drodze postępowania administracyjnego, dyscyplinarnego lub honorowego nie wyklucza postępowania karnego.

Art. 8. Osoby, w stosunku do których zapadło prawomocne orzeczenie, kończące postępowanie sądu powszechnego lub wojskowego, nie mogą być pociągnięte ponownie do odpowiedzialności karnej za czyny objęte tym orzeczeniem.

Art. 9. § 1. Postępowanie karne zawiesza się w przypadku dłuższej nieobecności oskarżonego lub jego choroby, uniemożliwiającej dalsze prowadzenie sprawy. Dowody należy zebrać i zabezpieczyć.

§ 2. W stosunku do osób, które uchylają się od wymiaru sprawiedliwości, postępowanie może być zawieszone.

§ 3. Postępowanie zawiesza władza uprawniona do umorzenia postępowania.

Art. 10. Sąd wojskowy lub prokurator wojskowy mogą odmówić wszczęcia postępowania karnego, a wszczęte umorzyć na warunkach przewidzianych w Kodeksie Karnym Wojska Polskiego.

Art. 11. § 1. Z oskarżonymi, świadkami, biegłymi i innymi powołanymi w sprawie osobami, nie władającymi językiem polskim, sąd oraz organa, prowadzące dochodzenie lub śledztwo, porozumiewają się w ich języku ojczystym, w razie potrzeby za pomocą tłumacza.

§ 2. Orzeczenia i akt oskarżenia należy na żądanie oskarżonego ogłaszać mu lub doręczać w przekładzie na język ojczysty, o ile oskarżony nie włada językiem polskim.

§ 3. Wszelkiego rodzaju oświadczenia mogą być składane przez biorące udział w sprawie osoby w ich ojczystym języku, jeżeli osoby te nie władają językiem polskim.

Art. 12. § 1. Pozbawienie wolności osoby, podlegającej właściwości sądów wojskowych, następuje w warunkach określonych w niniejszym kodeksie.

§ 2. Czuwanie nad przestrzeganiem powyższego przepisu należy do prokuratora wojskowego.

§ 3. Każdy sędzia wojskowy i prokurator wojskowy, stwierdziwszy na terenie swego urzędowania fakt bezprawnego pozbawienia wolności osoby, podlegającej właściwości sądów wojskowych, obowiązany jest zarządzić jej zwolnienie.

Art. 13. § 1. Nadzór nad działalnością wojskowych organów, powołanych do ścigania przestępstw, sprawują prokuratorowie wojskowi.

§ 2. Dowódcy wojskowi oraz inne wojskowe organa, powołane do ścigania przestępstw, obowiązani są wykonywać polecenia sądów i prokuratur wojskowych w zakresie ścigania tych przestępstw.

Art. 14. § 1. Sąd wojskowy i prokuratura wojskowa obowiązane są udzielać pomocy na żądanie innego organu wymiaru sprawiedliwości zarówno wojskowego, jak i powszechnego oraz w przypadkach prawem przewidzianych na żądanie innych władz zarówno polskich, jak i zagranicznych.

§ 2. Organa państwowe wojskowe i cywilne, sądowe i administracyjne obowiązane są udzielać pomocy sądom i prokuratorom wojskowym oraz innym organom wojskowym prowadzącym dochodzenie.

Art. 15. O wszczęciu tudzież o ukończeniu postępowania karnego przeciwko żołnierzom, osobom podlegającym publicznej władzy dyscyplinarnej oraz wychowankom zakładów naukowych zawiadamia się właściwą władzę.

Art. 16. Gdy kodeks niniejszy używa w znaczeniu ogólnym wyrazów:

„sąd" — odnośne przepisy mają odpowiednie zastosowanie do wszystkich sądów wojskowych;

„prokuratura" — do prokuratorów, wiceprokuratorów, podprokuratorów, oficerów śledczych, obejmując wszystkie instancje;

„organ wymiaru sprawiedliwości" — do sądów, prokuratur;

„organa bezpieczeństwa publicznego" — do wojskowych organów bezpieczeństwa, organów bezpieczeństwa publicznego, Milicji Obywatelskiej;

„kierownik sądu" — do szefów sądów, ich zastępców i sędziów, mających poruczone pełnienie odnośnych czynności;

„przewodniczący" — do szefów sądów, ich zastępców i sędziów, kierujących posiedzeniem niejawnym lub rozprawą;

„sędzia" — do szefów sądów, ich zastępców i sędziów;

„prokurator" — do prokuratorów, ich zastępców, podprokuratorów;

„strony" — do prokuratora, oskarżonego;

„oficer śledczy" — do oficerów śledczych prokuratury wojskowych organów bezpieczeństwa, organów bezpieczeństwa publicznego;

„oficer służby sprawiedliwości" — do wszystkich oficerów, pełniących funkcje sędziowskie, prokuratorskie, oficerów śledczych prokuratury;

„oskarżony" — do podejrzanego, oskarżonego lub skazanego.

DZIAŁ II

Sądy wojskowe i prokuratura wojskowa.

Rozdział I.

Zakres działania.

Art. 17. § 1. Sąd wojskowy i prokuratura wojskowa z urzędu rozstrzygają o swojej właściwości.

§ 2. Uznając swoją niewłaściwość, przekazują sprawę komu należy.

Art. 18. § 1. Jeżeli przeciwko tej samej osobie z powodu kilku przestępstw zapadły wyroki prawomocne, skazujące w różnych sądach wojskowych tego samego rzędu, natenczas sąd, który wydał ostatni wyrok skazujący, wydaje wyrok orzekający karę łączną.

§ 2. Jeżeli sprawy rozpoznawały sądy wojskowe różnego rzędu, natenczas o karze łącznej orzeka sąd wyższego rzędu, który ostatni wydał wyrok skazujący.

Art. 19. W przypadku zbiegu prawomocnych wyroków sądu wojskowego i powszechnego o karze łącznej orzeka sąd, który wymierzył karę surowszą.

Art. 20. Jeśli o karze łącznej winien orzec sąd już nie istniejący, wówczas o karze łącznej orzeka sąd, który po nim przejął sprawy.

Rozdział II.

Wyłączenie sędziego, ławnika i protokolanta.

Art. 21. § 1. Sędzia wojskowy nie może brać udziału w prowadzeniu sprawy:

a) jeżeli sprawa dotyczy go bezpośrednio;
b) jeżeli jest małżonkiem sędziego, ławnika, oskarżyciela, pokrzywdzonego lub oskarżonego;

c) jeżeli jest krewnym lub powinowatym — w linii prostej bez ograniczenia, a w linii bocznej aż do stopnia między dziećmi rodzeństwa — osób, wymienionych pod lit. b), albo jeżeli jest związany z jedną z tych osób z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli;

d) jeżeli w tej samej sprawie był lub ma być słuchany jako świadek lub biegły albo jeżeli był świadkiem czynu, o który sprawa się toczy;

e) jeżeli współdziałał w tej samej sprawie jako oskarżyciel publiczny, obrońca albo też jeżeli doniósł o przestępstwie;

f) jeżeli w tej samej sprawie prowadził dochodzenie lub śledztwo;

g) jeżeli w sądzie niższej instancji brał udział w wydaniu orzeczenia, kończącego postępowanie w tej samej sprawie;

h) w razie uchylenia orzeczenia, jeżeli brał udział w jego wydaniu.

§ 2. Powody wyłączenia trwają nawet po ustaniu lub unieważnieniu uzasadniającego je małżeństwa, przysposobienia, opieki lub kurateli.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do ławnika i protokolanta.

Art. 22. § 1. O przyczynie wyłączenia osoba, której wyłączenie dotyczy, zawiadamia właściwego kierownika sądu lub prokuratora wojskowego i wstrzymuje się od udziału w sprawie, z wyjątkiem czynności nie cierpiących zwłoki.

§ 2. Również każda ze stron może złożyć wniosek o wyłączenie sędziego wojskowego, ławnika lub protokolanta.

Art. 23. § 1. Wniosek o wyłączenie powinien być zgłoszony pisemnie lub ustnie do protokołu w sądzie lub prokuraturze, do których należy osoba objęta wnioskiem.

§ 2. Na rozprawie wniosek należy zgłosić najpóźniej przed odczytaniem aktu oskarżenia. Po tym terminie wniosek może być zgłoszony tylko w przypadku, gdy uzasadniające go okoliczności wcześniej nie istniały lub nie były stronie znane.

Art. 24. O wyłączeniu sędziego, ławnika lub protokolanta rozstrzyga kierownik właściwego organu wymiaru sprawiedliwości, a na rozprawie — sąd, przy czym w razie równości głosów wniosek o wyłączenie uwzględnia się. Sędzia, którego dotyczy wyłączenie, nie bierze udziału w głosowaniu.

Art. 25. Niezależnie od przyczyn, wymienionych w art. 21, wyłącza się sędziego wojskowego, ławnika lub protokolanta na własne ich żądanie lub na wniosek strony, jeżeli zachodzą uzasadnione okoliczności mogące wywołać wątpliwość co do ich bezstronności.

Rozdział III.

Orzeczenia i zarządzenia.

Art. 26. § 1. Wojskowe organa wymiaru sprawiedliwości wydają orzeczenia w postaci wyroków lub postanowień.

§ 2. Wyrok jest orzeczeniem sądu, wydanym na rozprawie i kończącym postępowanie w przedmiocie winy lub kary.

§ 3. Każde inne orzeczenie, nie mające charakteru zarządzenia porządkowego, jest postanowieniem.

§ 4. W kwestiach, nie wymagających orzeczenia, właściwy oficer służby sprawiedliwości wydaje zarządzenia.

§ 5. W toku postępowania przygotowawczego postanowienia i zarządzenia może wydawać również prowadzący dochodzenie lub śledztwo.

Art. 27. § 1. Orzeczenia sądowe zapadają większością głosów.

§ 2. Postanowienie nie umieszczone w protokole podpisują wszyscy, którzy je wydali, nie wyłączając przegłosowanego.

§ 3. Przegłosowany ma prawo złożyć uzasadnienie swego odrębnego zdania na piśmie, które załącza się do akt w zaklejonej kopercie.

Art. 28. § 1. Sąd i prokuratura wojskowa oraz inne organa prowadzące dochodzenie lub śledztwo nie mają obowiązku uzasadnienia postanowień powziętych za zgodą stron albo uwzględniających wniosek strony, któremu druga strona nie sprzeciwiła się, albo o przeprowadzenie dowodu.

§ 2. Inne postanowienia należy uzasadniać.

Art. 29. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, orzeczenia i zarządzenia, zapadłe na rozprawie, oznajmia się przez ogłoszenie ustne; inne orzeczenia i zarządzenia, jeżeli zachodzi tego potrzeba, oznajmia się bądź przez ogłoszenie ustne, bądź przez doręczenie odpisu; wyrok łączny, wydany w nieobecności skazanego, oznajmia się mu przez ogłoszenie ustne lub doręczenie odpisu.

Art. 30. Jeżeli zachodzi potrzeba sprawdzenia okoliczności niezbędnych dla wydania postanowienia, sąd i prokuratura wojskowa mogą same tego dokonać albo zwrócić się do innej właściwej władzy o przeprowadzenie odpowiednich czynności.

Art. 31. § 1. Organ, który wydał postanowienie, nie kończące postępowania karnego, może je z urzędu uchylić lub zmienić, jeśli wymagają tego okoliczności sprawy.

§ 2. Oczywiste omyłki pisarskie w orzeczeniu lub zarządzeniu można każdego czasu sprostować.

§ 3. Postanowienie sprostowania podpisuje się w ten sam sposób, jak akt ulegający sprostowaniu.

§ 4. O postanowieniu, wydanym w myśl § 1 i 3, zawiadamia się osoby zainteresowane, którym służy zażalenie, jeśli od aktu uchylonego, zmienionego lub sprostowanego służy im środek odwoławczy.

Rozdział IV.

Utrzymanie powagi w sądach i prokuraturach.

Art. 32. § 1. Oficer służby sprawiedliwości, kierujący czynnością sądu lub prokuratury wojskowej, wydaje wszelkie zarządzenia, niezbędne do utrzymania podczas tej czynności powagi, spokoju i porządku.

§ 2. Osobę, która narusza powagę, spokój lub porządek, upomina się i uprzedza o skutkach dalszego niewłaściwego zachowania się.

§ 3. Jeżeli upomnienie pozostało bez skutku, oficer służby sprawiedliwości, kierujący czynnością, może zarządzić usunięcie winnego z miejsca dokonywania czynności.

§ 4. W toku postępowania przygotowawczego uprawnienia określone w § 1, 2 i 3 przysługują również prowadzącemu dochodzenie lub śledztwo.

Art. 33. § 1. Jeżeli podczas dokonywania czynności dopuszczono się cięższego naruszenia jej powagi lub porządku albo ubliżenia władzy lub osobom biorącym udział w sprawie, przewodniczący, sędzia lub prokurator może ukarać winnego karą pieniężną do 450 złotych z zamianą, w razie jej nieściągalności, na areszt do 7 dni.

§ 2. Do osób pozbawionych wolności stosuje się zamiast aresztu odosobnione zamknięcie do 7 dni.

§ 3. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

Art. 34. Kar porządkowych, wymienionych w art. 33, nie stosuje się do sędziów wojskowych i ławników, należących do składu sądzącego, oraz do prokuratora wojskowego, lecz zawiadamia się ich władzę przełożoną w celu ukarania dyscyplinarnego.

Art. 35. § 1. Wykonanie kary porządkowej zarządza sąd lub prokurator wojskowy zależnie od tego, kto karę wymierzył.

§ 2. Ukaranie jest natychmiast wykonalne i nie zwalnia od odpowiedzialności karnej lub dyscyplinarnej.

§ 3. Kary pieniężne wpływają na rzecz Skarbu Państwa.

DZIAŁ III

Strony, obrońcy i pełnomocnicy.

Rozdział I.

Oskarżyciel publiczny.

Art. 36. § 1. Oskarżycielem publicznym w sądach wojskowych jest prokurator wojskowy, który wnosi oskarżenie i je popiera.

§ 2. Z polecenia prokuratora wojskowego może popierać oskarżenie na rozprawie oficer śledczy prokuratury.

§ 3. Inne osoby mogą popierać oskarżenie na rozprawie obok oskarżyciela publicznego, jako oskarżyciele posiłkowi, tylko na mocy postanowienia sądu wydanego na wniosek prokuratora wojskowego.

Art. 37. Przestępstwa, których ściganie jest zależne od skargi lub wniosku pokrzywdzonego lub jego władzy przełożonej, stają się z chwilą złożenia skargi lub wniosku przestępstwami ściganymi z urzędu.

Art. 38. § 1. Oskarżyciel publiczny w sądzie wojskowym, co do którego zachodzi jedna z okoliczności, wskazanych w art. 21 § 1 lit. a), b), c) lub d), albo który współdziałał w sprawie jako sędzia, ławnik lub obrońca, powinien się wyłączyć i zawiadomić o tym swego bezpośredniego przełożonego.

§ 2. O przyczynie, wyłączającej oskarżyciela publicznego, każda ze stron może zawiadomić jego bezpośredniego przełożonego, który po stwierdzeniu, że przyczyna taka zachodzi, wyznacza innego oskarżyciela publicznego.

§ 3. Czynność dokonana przez oskarżyciela publicznego, który powinien się był wyłączyć, nie jest z tego powodu nieważna.

Art. 39. § 1. Oskarżyciel publiczny może już w toku dochodzenia lub śledztwa, w trybie zabezpieczenia sądowego lub administracyjnego, złożyć wniosek o zabezpieczenie grożącego oskarżonemu przepadku mienia lub obowiązku pokrycia szkody.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do zabezpieczenia na mieniu osób odpowiedzialnych majątkowo za oskarżonego.

§ 3. W sprawie zabezpieczenia rozstrzyga na posiedzeniu niejawnym sąd wojskowy, do którego właściwości sprawa należy.

§ 4. Na to postanowienie służy zażalenie.

Art. 40. § 1. O terminach rozpraw oraz posiedzeń niejawnych sąd zawiadamia oskarżyciela publicznego.

§ 2. Udział oskarżyciela publicznego w rozprawach oraz posiedzeniach niejawnych nie jest obowiązkowy.

§ 3. Odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia po wniesieniu aktu oskarżenia nie wiąże sądu.

Rozdział II.

Pokrzywdzony.

Art. 41. § 1. Za pokrzywdzonego uważa się osobę, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone.

§ 2. Pokrzywdzony może złożyć skargę lub wniosek o ściganie sprawcy przestępstwa do prokuratora wojskowego, wojskowych organów bezpieczeństwa, przełożonej władzy wojskowej lub organów bezpieczeństwa publicznego i przysługują mu w postępowaniu karnym uprawnienia przewidziane w niniejszym kodeksie.

§ 3. Pokrzywdzony może już w toku dochodzenia lub śledztwa złożyć wniosek o nałożenie na oskarżonego obowiązku pokrycia szkody oraz wniosek o zabezpieczenie tego obowiązku w trybie zabezpieczenia sądowego lub administracyjnego.

Art. 42. § 1. Jeżeli pokrzywdzony jest nieletni lub ubezwłasnowolniony, prawa jego wykonywają: ojciec, matka, małżonek, opiekun lub kurator, a w stosunku do żołnierzy także właściwy przełożony.

§ 2. W razie śmierci pokrzywdzonego prawa jego wykonywają: małżonek, rodzice, dzieci i wnuki.

§ 3. Jeżeli pokrzywdzony jest osobą prawną, jej prawa wykonywa ustawowy przedstawiciel.

Art. 43. Pokrzywdzony oraz osoby, wymienione w art. 42, mogą wykonywać swoje prawa osobiście albo przez pełnomocnika będącego obrońcą wojskowym lub adwokatem.

Rozdział III.

Oskarżony.

Art. 44. Podejrzanym jest ten, co do którego wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów; oskarżonym jest ten, przeciwko któremu wszczęto postępowanie sądowe; skazanym jest ten, czyją winę ustalono wyrokiem.

Art. 45. Oskarżony może żądać w toku dochodzenia albo śledztwa wyjaśnienia, jakie przestępstwo mu zarzucono i na jakiej podstawie.

Art. 46. Co do każdego oskarżonego zbiera się dane, dotyczące jego stopnia wojskowego, przynależności służbowej, nazwiska i imienia, daty i miejsca urodzenia, imion rodziców, stałego miejsca zamieszkania, pochodzenia, stanu cywilnego, rodzinnego i majątkowego, wykształcenia, zawodu, karalności oraz inne dane osobowe, tudzież dane o posiadanych orderach i odznaczeniach.

Art. 47. § 1. Oskarżony, pozostający na wolności, jest obowiązany stawić się na każde wezwanie prowadzącego postępowanie karne i zawiadamiać go o każdej zmianie miejsca zamieszkania.

§ 2. W razie nie usprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego można go sprowadzić pod przymusem.

Rozdział IV.

Obrońcy.

Art. 48. § 1. Oskarżony ma prawo korzystać z pomocy jednego obrońcy.

§ 2. Kilku oskarżonych w sprawie może korzystać z pomocy jednego obrońcy, gdy obrona jednego z nich nie jest w sprzeczności z obroną drugiego.

§ 3. Oskarżony może mieć obrońcę z wyboru lub z urzędu.

§ 4. Obrońcę z urzędu wyznacza przewodniczący sądu:

a) w przypadkach wskazanych w art. 53 § 3, jeżeli oskarżony nie ma obrońcy z wyboru,

b) na prośbę oskarżonego.

Art. 49. Jeżeli oskarżony jest nieletni lub ubezwłasnowolniony, prawo wybrania dlań obrońcy służy również jego ojcu, matce, małżonkowi, opiekunowi, kuratorowi lub właściwemu przełożonemu.

Art. 50. § 1. Obrońcą może być osoba wpisana na listę obrońców wojskowych.

§ 2. Na listę obrońców wojskowych może być wpisany:

a) adwokat;

b) samodzielny pracownik nauki w zakresie nauk prawniczych;

c) osoba, która zajmowała co najmniej przez 3 lata stanowisko oficera służby sprawiedliwości.

§ 3. Na listę obrońców wojskowych można wpisać tylko osobę, która daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków obrońcy wojskowego.

§ 4. Wpis na listę obrońców wojskowych zarządza Szef Zarządu Sądownictwa Wojskowego na prośbę osoby ubiegającej się o wpis; adwokata można wpisać na listę obrońców wojskowych również z urzędu.

§ 5. W sprawie, w której żaden z oskarżonych nie jest żołnierzem, obrońcą może być również adwokat nie będący obrońcą wojskowym, chyba że przewodniczący sądu uzna, iż wzgląd na bezpieczeństwo Państwa na to nie pozwala.

§ 6. W sprawie, w której oskarżonym jest żołnierz, przewodniczący sądu może dopuścić lub wyznaczyć w charakterze obrońcy adwokata nie będącego obrońcą wojskowym, jeżeli wybór lub wyznaczenie obrońcy spośród obrońców wojskowych napotyka na trudności.

§ 7. Jeżeli wybór lub wyznaczenie obrońcy stosownie do przepisów poprzedzających napotyka na trudności, przewodniczący sądu może dopuścić do udziału w sprawie w charakterze obrońcy oficera lub generała w czynnej służbie wojskowej.

§ 8. Żołnierzami w rozumieniu § 5 i § 6 są osoby określone w art. 76 Kodeksu Karnego Wojska Polskiego.

Art. 51. § 1. Obrońcę wojskowego skreśla się z listy obrońców wojskowych w przypadku:

a) śmierci;

b) utraty praw publicznych, obywatelskich praw honorowych lub prawa wykonywania zawodu;

c) braku wymagań określonych w art. 50 § 2 lub § 3;

d) na prośbę obrońcy wojskowego, który nie jest adwokatem.

§ 2. Obrońcę wojskowego można skreślić z listy obrońców wojskowych, jeżeli nie wykonuje swych obowiązków co najmniej przez okres jednego roku; obrońca wojskowy, który jest adwokatem, może być również na swoją prośbę skreślony z listy obrońców wojskowych.

§ 3. Obrońcę wojskowego można tymczasowo zawiesić w prawie wykonywania obowiązków obrońcy wojskowego w razie wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego lub dyscyplinarnego.

§ 4. Skreślenie z listy obrońców wojskowych i zawieszenie w prawie wykonywania obowiązków obrońcy wojskowego zarządza Szef Zarządu Sądownictwa Wojskowego.

Art. 52. § 1. Od zarządzenia w sprawie odmowy wpisu na listę obrońców wojskowych, skreślenia z tej listy lub zawieszenia w prawie wykonywania obowiązków obrońcy wojskowego służy zainteresowanemu odwołanie do Ministra Obrony Narodowej.

§ 2. Odwołanie wnosi się na piśmie do Szefa Zarządu Sądownictwa Wojskowego w ciągu 14 dni od zawiadomienia o wydanym zarządzeniu; wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania zarządzenia.

Art. 53. § 1. Udział obrońcy w toku dochodzenia lub śledztwa jest dopuszczalny tylko za zgodą prokuratora, a na posiedzeniu niejawnym sądu tylko za zgodą sądu, o ile przepis szczególny nie stanowi inaczej.

§ 2. Obrońca ma prawo do udziału przy zaznajomieniu podejrzanego z materiałami śledztwa (art. 170 § 1).

§ 3. Udział obrońcy jest obowiązkowy:

a) przy zaznajomieniu podejrzanego z materiałami śledztwa (art. 170 § 1) — jeżeli podejrzany jest nieletni,

głuchy, niemy lub posiada inne ułomności fizyczne, które pozbawiają go możności normalnej obrony, lub zachodzi uzasadniona wątpliwość co do jego poczytalności;

b) w rozprawie.

§ 4. Sąd na wniosek oskarżonego może uznać, że udział obrońcy w rozprawie nie jest obowiązkowy, chyba ze zachodzi jedna z okoliczności wymienionych w § 3 lit. a) albo przestępstwo jest zagrożone karą śmierci.

Art. 54. Jeżeli zachodzi jedna z okoliczności wymienionych w art. 53 § 3 lit. a), a podejrzany nie ma obrońcy, prokurator zawiadamia o tym przewodniczącego sądu najpóźniej przed przystąpieniem do zaznajomienia podejrzanego z materiałami śledztwa (art. 170 § 1).

Art. 55. § 1. Nie może pełnić czynności obrońcy:

a) kto był lub ma być słuchany w danej sprawie jako świadek lub biegły;

b) małżonek sędziego, ławnika, oskarżyciela lub pokrzywdzonego;

c) kto z sędzią wojskowym, oskarżycielem, ławnikiem lub pokrzywdzonym jest spokrewniony lub spowinowacony w linii prostej,

d) żołnierz, będący przełożonym lub podwładnym któregokolwiek z członków składu sądzącego;

e) w sprawie o przestępstwo przeciw karności — podwładni żołnierza, przeciw któremu to przestępstwo popełniono.

§ 2. Powody wyłączenia od czynności obrońcy trwają nawet po ustaniu lub unieważnieniu uzasadniającego je małżeństwa.

Art. 56. § 1. Z oskarżonym obrońca ma prawo porozumiewać się na osobności.

§ 2. Z oskarżonym aresztowanym obrońca może porozumiewać się do czasu wniesienia aktu oskarżenia tylko za zgodą prokuratora wojskowego.

Art. 57. Pełnomocnictwo może być udzielone obrońcy na piśmie lub ustnie do protokołu i jeśli nie zawiera ograniczenia, upoważnia do prowadzenia sprawy we wszystkich instancjach.

DZIAŁ IV

Dowody.

Rozdział I.

Świadkowie.

Art. 58. § 1. Każda osoba, wezwana na świadka, powinna stawić się w miejscu, dniu i godzinie, wskazanych w wezwaniu, i pozostać aż do zwolnienia.

§ 2. Świadka, który nie może stawić się z powodu ważnych przeszkód służbowych, choroby albo kalectwa, można przesłuchać w miejscu jego pobytu.

§ 3. Przesłuchanie osób, korzystających z prawa zakrajowości, odbywa się z zachowaniem ustaw, umów lub ustalonych zwyczajów międzynarodowych.

Art. 59. Nie wolno przesłuchiwać jako świadka:

a) duchownego co do faktów, o których dowiedział się na spowiedzi;

b) obrońcy oskarżonego co do faktów, o których dowiedział się przy udzielaniu porady prawnej lub prowadzeniu sprawy.

Art. 60. § 1. Jeżeli świadek odmawia złożenia zeznania z powodu tajemnicy służbowej, sąd może zwrócić się do właściwej władzy o zwolnienie go od obowiązku zachowania tajemnicy.

§ 2. Zwolnienia można odmówić jedynie wtedy, gdyby złożenie zeznania mogło wyrządzić poważną szkodę Państwu.

§ 3. Przesłuchanie odbywa się z wykluczeniem jawności.

Art. 61. Jeżeli świadek odmawia zeznań z powodu tajemnicy zawodowej, a sąd nie uzna za możliwe go zwolnić od tego obowiązku, przesłuchanie odbywa się z wykluczeniem jawności.

Art. 62. Mogą odmówić zeznań:

a) małżonek oskarżonego;
b) krewny oskarżonego w linii prostej;
c) rodzeństwo oskarżonego.

Art. 63. Świadek ma prawo odmówić złożenia zeznania co do okoliczności, których ujawnienie mogłoby narazić na odpowiedzialność za przestępstwo jego samego lub osobę, pozostającą z nim w stosunku wskazanym w art. 62.

Art. 64. Świadka należy uprzedzić o odpowiedzialności za nieprawdziwe zeznanie, po czym zapytać o imię, nazwisko, stopień wojskowy, przynależność służbową, wiek, zajęcie, miejsce zamieszkania i stosunek do oskarżonego i pokrzywdzonego.

Art. 65. § 1. Od świadka po otrzymaniu danych, wskazanych w art. 64, na rozprawie odbiera się, a poza rozprawą można odebrać przyrzeczenie zeznawania prawdy.

§ 2. Przyrzeczenie odbiera sąd, prokurator lub oficer śledczy.

§ 3. Świadek przyrzeka, powtarzając za odbierającym przyrzeczenie lub odczytując na głos jego brzmienie.

§ 4. Świadek, który z jakiegokolwiek powodu nie może powtarzać przyrzeczenia, składa je przez podpisanie jego tekstu.

Art. 66. Świadek składa przyrzeczenie w następującym brzmieniu:

„Świadom odpowiedzialności za utajenie prawdy lub złożenie fałszywego zeznania, przyrzekam uroczyście, że będę mówić szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co mi jest wiadomo".

Art. 67. Nie składają przyrzeczenia:

a) nieletni do lat trzynastu włącznie;

b) osoby, które z powodu choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznych nie zdają sobie sprawy ze znaczenia przyrzeczenia;

c) podejrzani o udział w czynie, będącym przedmiotem postępowania, lub o działalność przestępną, pozostającą w ścisłym związku z działaniem oskarżonego.

Art. 68. § 1. Świadka przesłuchuje się pod nieobecność innych świadków, bacząc, by nie mogli porozumiewać się do końca przesłuchań.

§ 2. Przesłuchanie świadka zaczyna się od wezwania, aby opowiedział wszystko, co mu wiadomo w sprawie, po czym przesłuchujący, a następnie strony mogą zadawać mu pytania.

§ 3. Jeżeli między zeznaniami świadków zajdą sprzeczności, można zarządzić stawienie ich sobie do oczu.

§ 4. Świadkowi można okazać dowody rzeczowe, dotyczące jego zeznań.

Art. 69. § 1. Za nieusprawiedliwione niestawiennictwo przewodniczący, sędzia lub prokurator wojskowy mogą wymierzyć świadkowi karę pieniężną do 750 złotych z zamianą w razie jej nieściągalności na areszt do 14 dni.

§ 2. Ponadto w razie potrzeby zarządza się przymusowe sprowadzenie świadka.

Art. 70. W razie nieusprawiedliwionej odmowy złożenia zeznania lub przyrzeczenia przez świadka, przewodniczący, sędzia lub prokurator wojskowy mogą zarządzić niezwłoczne jego aresztowanie na czas do 14 dni. Areszt uchyla się, jeżeli świadek złoży zeznanie lub przyrzeczenie albo jeżeli sprawę ukończono.

Art. 71. Kierownik sądu, przewodniczący lub prokurator wojskowy, w zależności od tego, kto z nich rozporządza sprawą, zwalniają świadka od kary, jeżeli świadek w ciągu 5 dni od zawiadomienia go o ukaraniu udowodni, że niestawiennictwo jego było usprawiedliwione.

Art. 72. Na postanowienia, wydane w myśl art. 69 — 70, służy zażalenie.

Rozdział II.

Oględziny, biegli i tłumacze.

Art. 73. § 1. W razie potrzeby dokonywa się oględzin miejsca, rzeczy lub ciała.

§ 2. Oględzin połączonych z obnażeniem ciała dokonywa się w miarę możności przy udziale osób tej samej płci.

Art. 74. § 1. W przypadkach wymagających wiadomości specjalnej, wzywa się biegłych.

§ 2. Jako biegłych należy w miarę możności wzywać żołnierzy, którzy posiadają potrzebne wiadomości specjalne, a w braku ich — osoby, które posiadają odpowiednią wiedzę.

§ 3. Jeżeli zachodzi potrzeba wyjaśnienia okoliczności, której ocena wymaga znajomości sztuki dowodzenia lub wyższej sztuki wojennej albo innej szczególnej umiejętności wojskowej, biegłego lub biegłych wyznacza Szef Sztabu Generalnego.

§ 4. O wezwaniu biegłych wydaje się postanowienie, w którym określa się zagadnienia wymagające opinii biegłych.

Art. 75. § 1. Nie mogą być biegłymi osoby, których w myśl art. 59 nie wolno przesłuchiwać jako świadków lub które w myśl art. 62 mogą odmówić zeznań.

§ 2. Jeżeli zachodzą poważne powody, osłabiające zaufanie do danego biegłego, wzywa się w jego miejsce innego.

Art. 76. Oględzin zwłok dokonywa się przy udziale lekarza sądowego, w miarę możności lekarza wojskowego, a w braku lekarza sądowego — przy udziale innego lekarza.

Art 77. § 1. Jeżeli zachodzi potrzeba zbadania stanu umysłowego oskarżonego, wzywa się lekarza-psychiatrę, a w razie braku — innego.

§ 2. Jeżeli karalność czynu oskarżonego zależy od ustalenia stanu umysłowego pokrzywdzonego, to przepis § 1 stosuje się również do pokrzywdzonego.

§ 3. Biegły może żądać oddania oskarżonego na obserwację do zakładu leczniczego.

§ 4. Potrzebę, czas trwania oraz miejsce obserwacji określa sąd lub prokurator wojskowy. Obserwacja powinna trwać nie dłużej niż sześć tygodni. W przypadkach wyjątkowych tylko sąd może przedłużyć ten termin na czas ściśle określony.

Art. 78. Biegli mogą, o ile szczególne względy nie stoją na przeszkodzie, przeglądać dowody rzeczowe, akta sprawy w całości lub w części oraz zadawać oskarżonemu i świadkom pytania potrzebne do ustalenia opinii.

Art. 79. Jeżeli warunki tego wymagają, kierujący postępowaniem może wyznaczyć biegłym termin do złożenia opinii oraz wydać im za pokwitowaniem przedmioty podlegające badaniu.

Art. 80. Jeżeli przedmiot badania może ulec zniszczeniu lub zmianie przy badaniu, należy w miarę możności pozostawić część tego przedmiotu w przechowaniu.

Art. 81. Jeżeli opinia biegłych jest niejasna lub sprzeczna, można zarządzić ponowne przesłuchanie tych samych biegłych lub wezwać innych.

Art. 82. Zamiast wzywania biegłych lub niezależnie od wezwania ich można zasięgnąć opinii odpowiedniego urzędu lub zakładu.

Art. 83. Tłumacza wzywa się, jeżeli zachodzi potrzeba:

a) przesłuchania głuchego lub niemego, z którym nie można porozumieć się bezpośrednio;

b) przesłuchania osoby nie mówiącej językiem zrozumiałym dla przesłuchującego;

c) przekładu pisma sporządzonego w obcym języku.

Art. 84. § 1. Przepisy art. 58, 64, 69, 70, 71 i 72 stosuje się odpowiednio do biegłych i tłumaczów.

§ 2. Przymusowe sprowadzenie biegłych i tłumaczów należy stosować tylko w przypadkach wyjątkowych.

Rozdział III.

Rewizja i zatrzymanie rzeczy.

Art. 85. § 1. U osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa wolno dokonywać rewizji osobistej lub domowej celem ich ujęcia, wykrycia dowodów winy albo przedmiotów uzyskanych przez przestępstwo lub ulegających przepadkowi.

§ 2. U innych osób lub w innych miejscach wolno dokonywać rewizji, jeżeli zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że tam się znajdują: osoba podejrzana o przestępstwo albo przedmioty stanowiące dowód przestępstwa lub uzyskane przez przestępstwo albo ulegające przepadkowi.

Art. 86. § 1. Rewizji z wyjątkiem wypadków nie cierpiących zwłoki dokonuje się w dzień.

§ 2. Osobę, u której rewizja ma się odbyć, zawiadamia się o celu rewizji i wzywa się do obecności przy niej.

§ 3. Nadto obecnych przy rewizji powinno być dwóch świadków przybranych spośród osób godnych zaufania, nie zainteresowanych w sprawie.

Art. 87. Podczas rewizji należy unikać ujawniania okoliczności dotyczących życia prywatnego, a nie mających znaczenia dla postępowania karnego.

Art 88. Rewizji osobistej należy dokonywać w miarę możności za pośrednictwem osoby tej samej płci.

Art. 89. § 1. Rewizji w pomieszczeniu urzędu państwowego albo przedsiębiorstwa państwowego dokonywa się po zawiadomieniu przełożonego urzędu lub przedsiębiorstwa albo jego zastępcy.

§ 2. Rewizji w pomieszczeniu zajętym przez wojsko dokonywa się w obecności przełożonego danej jednostki wojskowej (formacji, zakładu, urzędu) lub wyznaczonego przezeń zastępcy, a w przypadkach nagłych w obecności inspekcyjnego (dyżurnego).

Art. 90. Rewizji w biurze lub mieszkaniu osób korzystających z prawa zakrajowości wolno dokonywać tylko za zgodą właściwego przedstawiciela dyplomatycznego.

Art 91. § 1. Przeprowadzający rewizję powinien doręczyć osobie, u której rewizja ma się odbyć, odpis postanowienia w tym przedmiocie sądu lub prokuratora.

§ 2. W przypadkach nie cierpiących zwłoki, jeżeli postanowienie sądu lub prokuratora nie mogło być wydane przed rewizją, przeprowadzający rewizję powinien doręczyć osobie, u której rewizja ma się odbyć, odpis postanowienia organu prowadzącego dochodzenie lub śledztwo, a następnie zwrócić się o zatwierdzenie rewizji do sądu lub prokuratora; na żądanie osoby, u której przeprowadzono rewizję, należy doręczyć jej postanowienie o zatwierdzeniu rewizji w ciągu siedmiu dni od zgłoszenia wniosku.

Art. 92. Przedmioty zabrane przy rewizji należy opisać w protokole rewizji, a osobie, od której je odebrano, lub domownikom wydać odpis protokołu lub szczegółowe pokwitowanie.

Art. 93. § 1. Przedmioty mogące służyć do ustalenia istoty czynu lub do wykrycia sprawcy albo podlegające przepadkowi lub zajęciu dla pokrycia szkody przez sprawcę należy, po dokonaniu oględzin i sporządzeniu dokładnego opisu, albo dołączyć do akt sprawy, albo wziąć na przechowanie, albo oddać na przechowanie właścicielowi lub innej osobie godnej zaufania z obowiązkiem przedstawienia ich na każde żądanie i z zakazem ich zbycia lub przekształcenia.

§ 2. Dowody rzeczowe należy odpowiednio zabezpieczyć, a w miarę możności opieczętować i sfotografować.

Art. 94. Jeżeli osoba, mająca u siebie przedmioty stanowiące dowód przestępstwa, uzyskane przez przestępstwo lub ulegające przepadkowi, odmawia ich wydania, można je odebrać.

Art. 95. § 1. Jeżeli jednostka wojskowa (formacja, zakład, urząd) albo też urząd, zakład lub przedsiębiorstwo państwowe, od których zażądano przedmiotu lub dokumentu, odmawiają ich wydania, należy zwrócić się do ich władzy przełożonej o polecenie wydania przedmiotu lub dokumentu.

§ 2. Wydania wolno odmówić jedynie wtedy, gdyby wydanie lub ujawnienie mogło wyrządzić poważną szkodę Państwu.

Art. 96. Urzędy pocztowe, telegraficzne i kolejowe są obowiązane na żądanie wydawać sądowi i prokuraturze wojskowej korespondencję i przesyłki wysyłane przez oskarżonego lub do niego adresowane.

Art. 97. Korespondencje, inne papiery i przesyłki, znalezione przy rewizji lub wydane przez urzędy, można przeglądać bez zgody osoby, do której należą.

Art. 98. § 1. Przedmioty uzyskane za pomocą przestępstwa, jeżeli nie są niezbędne do ustalenia istoty przestępstwa albo do wykrycia sprawcy, zwraca się pokrzywdzonemu.

§ 2. Przedmioty, których posiadanie jest zakazane, a nie usprawiedliwione specjalnym zezwoleniem, przekazuje się odpowiednim władzom.

§ 3. Jeżeli zachodzi wątpliwość co do osoby lub praw właściciela przedmiotów odebranych, oddaje się je na przechowanie do czasu rozstrzygnięcia sądowego odpowiedniej osobie lub instytucji z obowiązkiem zwrócenia uprawnionemu tych lub takich samych przedmiotów albo ich równowartości, o ile przedmioty ulegają szybkiemu zepsuciu lub zniszczeniu.

DZIAŁ V

Środki zapobiegawcze.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 99. § 1. Środki zapobiegawcze stosuje się tylko na mocy postanowienia sądu wojskowego lub prokuratora wojskowego.

§ 2. Środki zapobiegawcze wolno stosować dopiero po wydaniu postanowienia o przedstawieniu zarzutów.

§ 3. Odpis postanowienia sądu lub prokuratora o zastosowaniu środka zapobiegawczego doręcza się za pokwitowaniem podejrzanemu przy przystąpieniu do wykonania i przesyła się władzy wykonującej środek zapobiegawczy. O zastosowaniu środka zapobiegawczego zawiadamia się przełożoną władzę wojskową podejrzanego.

§ 4. Na postanowienie o zastosowaniu środka zapobiegawczego służy zażalenie w każdym stadium postępowania niezależnie od jakichkolwiek terminów.

Art. 100. § 1. Środek zapobiegawczy winien być natychmiast uchylony, gdy ustaną przyczyny, które spowodowały jego zastosowanie.

§ 2. Środek zapobiegawczy uchyla sąd lub prokuratura zależnie od tego, kto rozporządza sprawą.

Rozdział II.

Zawieszenie w czynnościach służbowych.

Art. 101. Prokurator wojskowy może z powodu wszczęcia lub prowadzenia dochodzenia lub śledztwa, a sąd w toku postępowania sądowego, zawiesić w czynnościach służbowych oskarżonego żołnierza lub osobę, która na zasadzie stosunku publiczno-prawnego lub umownego pełni służbę w poszczególnych działach administracji wojskowej.

Rozdział III.

Tymczasowe aresztowanie i zatrzymanie.

Art. 102. Tymczasowe aresztowanie może nastąpić wtedy tylko:

a) gdy wzgląd na dyscyplinę wojskową wymaga tymczasowego aresztowania oskarżonego albo

b) gdy zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie się ukrywał, albo

c) gdy zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał świadków do fałszywych zeznań lub w inny sposób starał się o usunięcie dowodów przestępstwa, albo

d) gdy oskarżony nie ma w kraju ani stałego miejsca pobytu, ani określonego źródła utrzymania lub gdy nie można ustalić jego tożsamości, albo

e) gdy oskarżony jest przestępcą nałogowym, zawodowym lub recydywistą.

Art. 103. § 1. Tymczasowe aresztowanie w toku dochodzenia i śledztwa może trwać najwyżej 3 miesiące.

§ 2. Jeżeli zachodzą uzasadnione przyczyny, właściwy prokurator wojskowy wyższego rzędu może przedłużyć tymczasowe aresztowanie o jeden miesiąc, a Naczelny Prokurator Wojskowy o dalsze dwa miesiące.

§ 3. Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej może przedłużyć areszt do dziewięciu miesięcy.

§ 4. Najwyższy Sąd Wojskowy może na wniosek Prokuratora Generalnego udzielić dalszego przedłużenia tymczasowego aresztowania na czas oznaczony, jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy nie można było ukończyć postępowania przygotowawczego w terminie wskazanym w § 3.

Art. 104. W toku dochodzenia lub śledztwa zarządzenie wypuszczenia na wolność może wydać nie tylko prokurator wojskowy, lecz także organ prowadzący dochodzenie lub śledztwo, o ile prokurator nie zarządzi inaczej.

Art. 105. Schwytanego na gorącym uczynku lub bezpośrednio po tym w czasie pościgu każdy ma prawo zatrzymać z obowiązkiem niezwłocznego oddania zatrzymanego właściwym władzom.

Art. 106. § 1. Zatrzymanego, podlegającego właściwości sądów wojskowych, należy niezwłocznie doprowadzić do prokuratora wojskowego, a gdyby to było utrudnione, do wojskowych organów bezpieczeństwa lub organów bezpieczeństwa publicznego, które powinny po zaznajomieniu się z zebranymi poszlakami bądź zarządzić wypuszczenie zatrzymanego na wolność, bądź wyjednać postanowienie o tymczasowym aresztowaniu.

§ 2. Zatrzymanego można przesłuchać w charakterze podejrzanego jeszcze przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów.

Art. 107. § 1. Jeżeli zachodzą warunki niezbędne do wydania postanowienia o tymczasowym aresztowaniu, a zwłoka mogłaby spowodować ucieczkę podejrzanego lub zatarcie śladów przestępstwa albo też spowodować uszczerbek dla dyscypliny wojskowej, prawo zatrzymania podejrzanego, podlegającego właściwości sądów wojskowych, przysługuje poza sądem i prokuraturą wojskową:

a) jego przełożonemu wojskowemu lub miejscowej władzy garnizonowej;

b) wojskowym organom bezpieczeństwa lub organom bezpieczeństwa publicznego;

c) prokuratorowi powszechnemu.

§ 2. Organ dokonujący zatrzymania powinien niezwłocznie wystąpić do sądu wojskowego lub prokuratora wojskowego z wnioskiem o tymczasowe aresztowanie.

§ 3. Zatrzymanie oficera ma być zaniechane, jeśli na wezwanie udaje się dobrowolnie do władzy wojskowej, a jeżeli nie ma jej w danej miejscowości — do komendy organów bezpieczeństwa publicznego.

Art. 108. § 1. W przypadkach określonych w art. 105 — 107 odpis postanowienia o aresztowaniu należy najdalej w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania doręczyć za pokwitowaniem aresztowanemu oraz przesłać do władzy wykonującej tymczasowe aresztowanie.

§ 2. Zatrzymany powinien być zwolniony, jeżeli w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania nie doręczono mu postanowienia sądu lub prokuratora o tymczasowym aresztowaniu.

Art. 109. Organ wymiaru sprawiedliwości, który wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, obowiązany jest w najkrótszym czasie zawiadomić o tym osobę najbliższą podejrzanego.

Rozdział IV.

Kaucja i poręczenie.

Art. 110. Sąd wojskowy lub prokurator wojskowy mogą od aresztowania oskarżonego odstąpić lub już aresztowanego zwolnić pod warunkiem złożenia kaucji lub poręczenia, przy określeniu wysokości której uwzględnia się stopień zamożności oskarżonego i składającego kaucję lub poręczenie, wysokość wyrządzonej szkody i grożącą karę.

Art. 111. Kaucję może złożyć oskarżony lub inna osoba.

Art. 112. Kaucję składa się w gotowiźnie lub w papierach wartościowych przyjmowanych za kaucję przez prezydia rad narodowych (wydziały finansowe).

Art. 113. Poręczenie składać może tylko osoba budząca zaufanie, mająca stałe zamieszkanie w kraju i która przedstawi dostateczne dowody, że jej majątek wystarczy na pokrycie poręczenia.

Art. 114. W razie uchylenia się oskarżonego od wymiaru sprawiedliwości kaucja ulega przepadkowi, a od poręczyciela ściąga się sumę poręczenia — na rzecz Skarbu Państwa.

Art. 115. § 1. O przepadku kaucji lub o ściągnięciu sumy poręczenia rozstrzyga sąd, do którego właściwości sprawa należy lub który rozporządza daną sprawą.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

Art. 116. Sąd wojskowy lub prokurator wojskowy mogą nakazać aresztowanie oskarżonego, pozostającego na wolności za kaucją lub poręczeniem, jeżeli wyjdą na jaw okoliczności wymagające aresztowania.

Art. 117. Z chwilą aresztowania oskarżonego, umorzenia postępowania, uniewinnienia oskarżonego, zawieszenia wykonania kary, uwolnienia od kary lub odroczenia jej wykonania poręczenie ustaje, a kaucję zwraca się osobie, która ją złożyła, o ile nie zapadło już postanowienie o przepadku kaucji lub ściągnięciu poręczenia.

Rozdział V.

Dozór władzy, zakaz wydalania się.

Art. 118. Uznając potrzebę zastosowania środka zapobiegawczego, sąd wojskowy lub prokurator wojskowy mogą na czas określony oddać oskarżonego żołnierza pod szczególny dozór przełożonej władzy wojskowej, natomiast oskarżonego, nie będącego żołnierzem, pod dozór organu bezpieczeństwa publicznego.

Art. 119. § 1. Sąd wojskowy lub prokurator wojskowy mogą zakazać oskarżonemu oficerowi wydalania się z rejonu rozkwaterowania jego jednostki wojskowej, natomiast oskarżonemu, nie będącemu żołnierzem, wydalania się z miejsca zamieszkania.

§ 2. W razie zakazu wydalania się nie wolno oskarżonemu opuszczać rejonu rozkwaterowania lub miejsca zamieszkania bez zezwolenia sądu lub prokuratora wojskowego.

Art. 120. Jeżeli oskarżony nie stosuje się do zarządzeń, wydanych na zasadzie art. 118 lub 119, można zarządzić jego tymczasowe aresztowanie.

Rozdział VI.

Listy gończe.

Art. 121. Jeżeli miejsce pobytu oskarżonego nie jest znane, sąd lub prokurator wojskowy zarządza poszukiwanie oskarżonego przez władze wojskowe, wojskowe organa bezpieczeństwa lub organa bezpieczeństwa publicznego.

Art. 122. § 1. Jeżeli oskarżony zbiegł lub ukrywa się, sąd lub prokurator wojskowy może zarządzić rozesłanie listów gończych za oskarżonym, o ile zapadło postanowienie o aresztowaniu.

§ 2. Sposób rozsyłania listów gończych zależy od uznania władzy, która je rozsyła.

Art. 123. W listach gończych wymienia się:

a) władzę, która je rozsyła;

b) nazwisko i imię, a w miarę możności dokładny rysopis oskarżonego z dołączeniem jego podobizny oraz szczegóły niezbędne do ustalenia jego tożsamości;

c) stopień wojskowy i przydział służbowy oskarżonego;

d) zarzucone mu przestępstwo;

e) ostatnie znane miejsce zamieszkania (przed wcieleniem do formacji wojskowej) i gminę, do której oskarżony należy;

f) postanowienie o tymczasowym aresztowaniu;

g) wezwanie każdego, kto zna miejsce pobytu oskarżonego do zawiadomienia o nim najbliższej władzy wojskowej, sądu, prokuratora wojskowego lub organu bezpieczeństwa publicznego oraz do zatrzymania oskarżonego w miarę możności.

DZIAŁ VI

Przepisy porządkowe.

Rozdział I.

Doręczanie wezwań i innych pism oraz przymusowe sprowadzanie.

Art. 124. § 1. W wezwaniu należy wskazać:

a) stopień wojskowy i przynależność służbową, nazwisko i imię wezwanego, a co do osób nie pełniących służby wojskowej nazwisko, imię i adres wezwanego;

b) w jakim charakterze i w jakiej sprawie wzywa się;

c) miejsce, dzień i godzinę stawiennictwa;

d) nazwę i adres wzywającego;

e) skutki niestawiennictwa.

§ 2. Wezwanie powinno być podpisane przez osobę uprawnioną.

Art. 125. § 1. Pisma doręcza się w listach za pokwitowaniem zwrotnym przez pocztę albo przez funkcjonariuszów urzędu wysyłającego wezwanie, a osobom, pozostającym w zakładzie karnym, także przez funkcjonariuszów tego zakładu.

§ 2. Adresat może odebrać pismo bezpośrednio w urzędzie wysyłającym wezwanie.

§ 3. Pisma adresowane do miejscowości, w których nie ma urzędu pocztowego, ani nie jest zorganizowane stałe doręczanie korespondencji, doręcza się za pośrednictwem prezydiów gromadzkich rad narodowych.

§ 4. Jeżeli doręczenie sposobem wskazanym w § 1, 2 i 3 jest utrudnione, wówczas pisma są doręczane przez wojskowe organa bezpieczeństwa lub organa bezpieczeństwa publicznego.

Art. 126. Wezwania i inne pisma, przeznaczone dla żołnierzy, przesyła się ich przełożonej władzy wojskowej celem doręczenia i zarządzenia stawienia się stosownie do wezwania.

Art. 127. § 1. Pismo doręcza się do rąk własnych adresata.

§ 2. Jeżeli z powodu nieobecności adresata nie można doręczyć mu pisma do rąk własnych, doręcza się je dorosłemu domownikowi, a w jego braku sąsiadowi lub dozorcy domu.

§ 3. Jeżeli nie znajdzie się nikt, kto pismo chciałby przyjąć, zostawia się je w prezydium miejscowej rady narodowej dla zawiadomienia adresata.

Art. 128. Pismo, przeznaczone dla korporacji, spółki, stowarzyszenia, zakładu lub związku albo dla obrońcy lub pełnomocnika strony, można w razie nieobecności w lokalu biurowym osoby, upoważnionej do przyjmowania pism, doręczyć także zastępczo do rąk każdej osoby zatrudnionej w biurze, a w braku takich osób u dozorcy domu, gdzie biuro się znajduje.

Art. 129. § 1. Odbierający pismo stwierdza jego doręczenie podpisem własnoręcznym ze wskazaniem daty doręczenia.

§ 2. Jeżeli odbierający pismo jest niepiśmienny lub odmawia podpisu, to doręczający sam oznacza datę doręczenia oraz przyczynę braku podpisu.

§ 3. Dowód doręczenia przesyła się władzy wysyłającej pismo z zaznaczeniem, komu doręczono.

Art. 130. § 1. Jeżeli ze względu na brak czasu lub z innych przyczyn doręczenie wezwania pisemnego byłoby utrudnione, można wzywać świadków lub biegłych telegraficznie, telefonicznie lub w inny sposób najodpowiedniejszy ze względu na okoliczności. Żołnierzy wzywa się tą drogą przez ich przełożoną władzę.

§ 2. Niestawiennictwo osób wezwanych w myśl § 1 pociąga za sobą ustawowe skutki niestawiennictwa o tyle tylko, o ile nie ma wątpliwości, że wezwanie doszło zawczasu do wiadomości wezwanego.

Art. 131. Niezachowanie przepisów art. 125 do 130 nie powoduje nieważności doręczenia, jeśli osoba, dla której wezwanie lub inne pismo było przeznaczone, oświadczy, że wezwanie to lub pismo otrzymała.

Art. 132. § 1. Przymusowe sprowadzenie zarządza sąd, przewodniczący, sędzia lub prokuratura wojskowa.

§ 2. Przymusowe sprowadzenie żołnierzy przeprowadzają organa wojskowe, innych zaś osób — organa bezpieczeństwa publicznego.

Art. 133. § 1. Osoba, mająca przymusowo sprowadzić wezwanego, okazuje wezwanemu nakaz doprowadzenia i wzywa go, aby się z nią udał na miejsce wskazane w nakazie.

§ 2. W nakazie dostawienia należy wymienić szczegóły wskazane w art. 124.

§ 3. W razie oporu sprowadzający ma prawo użyć siły.

Rozdział II.

Przeglądanie akt oraz sporządzanie i otrzymywanie odpisów.

Art. 134. Strony, ich obrońcy, pełnomocnicy, ustawowi przedstawiciele i inne osoby mogą przeglądać akta sprawy i robić z nich notatki oraz odpisy, nadto otrzymywać w razie uzasadnionej potrzeby odpisy uwierzytelnione, tylko za zezwoleniem władzy rozporządzającej aktami sprawy.

Art. 135. § 1. Sprawę należności i wysokości opłat za wydanie uwierzytelnionych odpisów z akt sprawy określają osobne przepisy.

§ 2. Oskarżonemu służy prawo otrzymania bezpłatnie jednego odpisu dotyczącego go orzeczenia, o ile konieczność zachowania tajemnicy ze względu na bezpieczeństwo Państwa nie stoi na przeszkodzie.

Art. 136. Nie można odmówić zezwolenia na przejrzenie akt sprawy oskarżonemu lub jego obrońcy po odczytaniu lub doręczeniu oskarżonemu odpisu aktu oskarżenia.

Art. 137. Prokurator wojskowy ma prawo przeglądać akta, robić notatki i odpisy w każdym czasie oraz żądać przesłania mu akt, jeżeli to nie tamuje biegu postępowania.

Art. 138. Przesłanie akt innym władzom prócz wojskowych władz sądowych i prokuratorskich zależy od uznania sądu lub prokuratury, rozporządzających aktami sprawy.

Rozdział III.

Terminy.

Art. 139. § 1. Terminy są:

a) zawite,

b) porządkowe.

§ 2. Zawite są tylko terminy, które ustawa wyraźnie za takie uznaje.

§ 3. Czynność spełniona po upływie terminu zawitego jest nieważna.

Art. 140. § 1. Do biegu terminu nie wlicza się dnia, od którego przepis prawa liczy dany termin.

§ 2. Koniec terminu, który by miał upłynąć w dzień uznany za wolny od pracy, przypada na następny dzień.

Art. 141. § 1. Termin uważa się za zachowany, jeżeli przed jego upływem pismo zostało nadane w urzędzie pocztowym lub telefonicznym, a przez żołnierza lub przez osobę uwięzioną złożone u przełożonej władzy.

§ 2. W przypadku gdy kodeks zezwala na złożenie ustnego wniosku lub oświadczenia do protokołu, termin uważa się za zachowany, jeśli przed jego upływem taki wniosek lub oświadczenie złożono.

Art. 142. § 1. Jeżeli uchybienie terminu zawitego nastąpiło z przyczyn od strony niezależnych, strona może w trzydniowym terminie zawitym od daty ustania przeszkody zgłosić wniosek o przywrócenie terminu.

§ 2. Jednocześnie należy dopełnić czynności, która miała być w terminie wykonana.

Art. 143. § 1. O przywróceniu terminu rozstrzyga kierownik organu wymiaru sprawiedliwości, któremu środek prawny należało złożyć.

§ 2. Na postanowienie odmowne służy zażalenie.

Art. 144. Wniosek o przywrócenie terminu nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego orzeczenia, lecz władza, która wydała orzeczenie, lub władza właściwa do rozstrzygnięcia odwołania może wstrzymać wykonanie. Odmowa wstrzymania nie wymaga uzasadnienia.

Rozdział IV.

Protokoły.

Art. 145. § 1. Z przebiegu czynności w toku postępowania karnego spisuje się protokoły.

§ 2. Spisania protokołu wymaga w szczególności:

a) przesłuchanie oskarżonego, świadka lub biegłego w toku dochodzenia lub śledztwa;

b) przyjęcie kaucji lub poręczenia;

c) rewizja i odebranie rzeczy;

d) oględziny;

e) zaznajomienie podejrzanego z wszystkimi materiałami zebranymi w postępowaniu przygotowawczym (art. 170 § 1);

f) rozprawa;

g) wykonanie kary śmierci.

§ 3. Protokół rozprawy i posiedzenia niejawnego sporządza się w ciągu trzech dni.

Art. 146. § 1. Protokół sporządza się również, jeżeli oskarżony lub pokrzywdzony zgłasza ustnie wniosek, w szczególności wniosek o przywrócenie terminu lub przeprowadzenie dowodu, albo ustne zawiadomienie lub skargę o popełnieniu przestępstwa.

§ 2. Żołnierze mogą wnioski i oświadczenia, wymienione w § 1, zgłosić do protokołu wobec przełożonej władzy. Protokół należy bezzwłocznie przesłać sądowi lub prokuraturze.

Art. 147. Z przebiegu posiedzenia niejawnego może być sporządzony wspólny protokół dla wszystkich spraw. Odpisy zawartych w takim protokole postanowień załącza się do akt sprawy.

Art. 148. § 1. Do protokołu wciąga się:

a) dokładne oznaczenie sprawy będącej przedmiotem postępowania oraz miejsce i czas dokonanej czynności;

b) stopień wojskowy i przydział służbowy, nazwisko i imiona osób, biorących w nich udział, a co do osób przesłuchiwanych nadto bliższe dane osobowe;

c) przebieg całej czynności oraz wzmiankę o wykonaniu w toku tej czynności szczególnie obowiązujących przepisów postępowania;

d) możliwie dokładnie treść zeznań osób przesłuchiwanych oraz treść wniosków i oświadczeń stron;

e) zapadłe postanowienia i zarządzenia.

§ 2. Osoby biorące udział w czynności mogą żądać wciągnięcia do protokołu wszystkiego, co dotyczy ich praw lub interesów.

§ 3. W toku dochodzenia i śledztwa można zezwolić osobom przesłuchiwanym na własnoręczne wpisanie do protokołu swego oświadczenia.

Art. 149. Protokół stanowi wyłączny dowód zachowania form postępowania, chyba że udowodniono fałsz lub omyłkę.

Art. 150. § 1. Protokół rozprawy oraz posiedzenia niejawnego spisuje protokolant, a podpisuje przewodniczący i protokolant.

§ 2. Każdy inny protokół spisuje dokonujący czynności lub przybrany protokolant, a podpisują (każdą kartę) wszystkie osoby biorące udział. Przed podpisaniem protokołu należy go odczytać i zaznaczyć to w protokole.

§ 3. Osoba mająca podpisać protokół może zgłosić zarzuty co do jego treści. Zarzuty takie wpisuje się do protokołu.

§ 4. O odmowie podpisania protokołu przez osobę mającą go podpisać czyni się wzmiankę w protokole.

Art. 151. Wszelkiego rodzaju poprawki i uzupełnienia należy umieścić w końcu protokołu przed podpisaniem lub w osobno podpisanym dopisku.

Art. 152. § 1. W zawitym terminie 3 dni od sporządzenia protokołu strony, biorące udział w posiedzeniu sądu, mogą złożyć wniosek o sprostowanie lub uzupełnienie protokołu.

§ 2. Jeżeli przewodniczący zgadza się z wnioskiem, zarządza wprowadzenie odpowiednich poprawek.

§ 3. Jeżeli przewodniczący nie zgadza się z wnioskiem, odmawia wprowadzenia poprawek, uzasadniając odmowę.

DZIAŁ VII

Postępowanie przygotowawcze.

Rozdział I.

Dochodzenie.

Art. 153. Każdy ma prawo, a każdy urząd i przełożony wojskowy w zakresie swego działania ma obowiązek, dowiedziawszy się o faktach uzasadniających podejrzenie, że zostało popełnione przestępstwo ścigane z urzędu, a należące do właściwości sądów wojskowych, zawiadomić o tym prokuratora wojskowego, sąd wojskowy, przełożoną władzę wojskową podejrzanego, władzę garnizonową lub wojskowe organa bezpieczeństwa, a jeżeli takie zawiadomienie jest utrudnione — organa bezpieczeństwa publicznego albo też organa sądownictwa powszechnego lub prezydium gromadzkiej rady narodowej.

Art. 154. § 1. Przełożona władza wojskowa, dowiedziawszy się o przestępstwie ściganym z urzędu, a należącym do właściwości sądów wojskowych, przedsiębierze wszystko, co potrzeba, aby zabezpieczyć ślady i dowody przestępstwa, korzystając w razie potrzeby z pomocy wojskowych organów bezpieczeństwa lub organów bezpieczeństwa publicznego, tudzież zawiadamia niezwłocznie prokuratora wojskowego o przestępstwie i przedsięwziętych czynnościach.

§ 2. Jeżeli przełożona władza wojskowa nie może wkroczyć na czas, obowiązek, wymieniony w § 1, ciąży na władzy garnizonowej i wojskowych organach bezpieczeństwa, znajdujących się najbliżej miejsca popełnienia przestępstwa lub pobytu podejrzanego.

§ 3. Jeżeli wkroczenie władz wojskowych, wymienionych w § 1 i 2, nie może na czas nastąpić, organa bezpieczeństwa publicznego, organa sądownictwa powszechnego powinny przedsięwziąć wszystko, co potrzeba, aby zabezpieczyć ślady i dowody przestępstwa, a o dokonanych czynnościach mają zawiadomić natychmiast prokuratora wojskowego.

§ 4. Jeżeli o przestępstwie ściganym z urzędu, a należącym do właściwości sądów wojskowych, dowie się najpierw prezydium gromadzkiej rady narodowej, powinno ono zawiadomić natychmiast wojskowe organa bezpieczeństwa albo najbliższe dowództwo wojskowe lub organa bezpieczeństwa publicznego, a do czasu ich wkroczenia ma przedsięwziąć wszystko, co potrzeba, aby zabezpieczyć ślady i dowody przestępstwa.

Art. 155. W razie popełnienia w obrębie zakwaterowania jednostki wojskowej (formacji, zakładu, urzędu) przestępstwa, ściganego z urzędu, a nie należącego do właściwości sądów wojskowych, właściwa władza wojskowa lub wojskowe orga-

na bezpieczeństwa powinny przedsięwziąć wszystko co potrzeba, aby zabezpieczyć ślady i dowody przestępstwa, oraz mają zawiadomić właściwego prokuratora lub organa bezpieczeństwa publicznego o przestępstwie i przedsięwziętych czynnościach.

Art. 156. Prokurator wojskowy, otrzymawszy zawiadomienie lub skargę pokrzywdzonego albo dowiedziawszy się w inny sposób o przestępstwie, należącym do właściwości sądów wojskowych, w miarę potrzeby zleca przeprowadzenie dochodzenia lub przeprowadza je osobiście.

Art. 157. § 1. Organami prowadzącymi dochodzenie w sprawach, należących do właściwości sądów wojskowych, są dowódcy samodzielnych jednostek wojskowych oraz organa Milicji Obywatelskiej.

§ 2. O samodzielnym wszczęciu dochodzenia, jak również o zatrzymaniu podejrzanego organa prowadzące dochodzenie niezwłocznie zawiadamiają prokuratora wojskowego.

§ 3. Organa, prowadzące dochodzenie, po ukończeniu dochodzenia przesyłają akta właściwemu prokuratorowi wojskowemu z wszelkimi załącznikami, a w miarę możności i dowodami rzeczowymi.

Art. 158. § 1. Prowadzący dochodzenie może zwracać się do władz i organów wojskowych, a w razie potrzeby i cywilnych, o udzielenie wyjaśnień, wiadomości oraz o spełnienie poszczególnych czynności, wynikających z istoty dochodzenia, jeżeli czynności te wchodzą w zakres działania danych władz i organów.

§ 2. Prowadzący dochodzenie ma prawo wzywać osoby do stawienia się, z oznajmieniem skutków przewidzianych w art. 69.

Art. 159. § 1. Dochodzenie polega na przesłuchaniu podejrzanych i osób, które mogą coś wiedzieć o przestępstwie lub jego sprawcy, na zabezpieczeniu śladów i dowodów przestępstwa, na dokonywaniu wywiadów i innych czynności, wynikających z istoty dochodzenia.

§ 2. Dochodzenie ma na celu wyjaśnienie, czy istotnie popełniono przestępstwo, kogo można o nie podejrzewać, czy jest dostateczna podstawa do wszczęcia śledztwa lub złożenia sądowi aktu oskarżenia, nadto zebranie danych co do osoby podejrzanego, pobudek jego działania, stosunku do pokrzywdzonego, rozwoju umysłowego, charakteru, dotychczasowego życia, zachowania się po spełnieniu przestępstwa oraz utrwalenie dla sądu dowodów, które inaczej mogłyby zaginąć.

Art. 160. § 1. Z przebiegu czynności, dokonywanych w toku dochodzenia, sporządza się protokoły, stosując odpowiednio przepisy art. 148 do 151.

§ 2. Przepisy art. 166 stosuje się odpowiednio.

Art. 161. § 1. Jeżeli prokurator wojskowy uzna, że okoliczności przytoczone w zawiadomieniu lub skardze pokrzywdzonego nie dają podstawy do wszczęcia postępowania karnego albo też że wyniki dochodzenia nie dają podstawy do pociągnięcia podejrzanego do odpowiedzialności przed sądem, to odmawia ścigania lub umarza dochodzenie.

§ 2. O odmowie ścigania lub umorzeniu dochodzenia zawiadamia się podejrzanego i pokrzywdzonego.

§ 3. Na postanowienie prokuratora służy pokrzywdzonemu zażalenie.

Art. 162. § 1. Jeżeli prokurator wojskowy uzna, że okoliczności, przytoczone w zawiadomieniu lub w skardze pokrzywdzonego, albo wyniki dochodzenia wymagają pociągnięcia podejrzanego do odpowiedzialności karnej, zleca niezwłocznie przeprowadzenie śledztwa lub składa sądowi wojskowemu akt oskarżenia.

§ 2. Przepis art. 170 § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Do aktu oskarżenia lub zlecenia o przeprowadzenie śledztwa dołącza się akta dochodzenia, inne załączniki sprawy oraz w miarę możności dowody rzeczowe.

Rozdział II.

Śledztwo.

Art. 163. Śledztwo prowadzi się w sprawach o przestępstwa zagrożone karą śmierci, niezależnie od innych kar, lub gdy przeprowadzenia śledztwa wymaga dobro wymiaru sprawiedliwości.

Art. 164. § 1. Śledztwo wszczyna i prowadzi oficer śledczy na zarządzenie prokuratora wojskowego lub z własnej inicjatywy.

§ 2. O wszczęciu śledztwa z własnej inicjatywy oficer śledczy niezwłocznie zawiadamia prokuratora wojskowego.

§ 3. Śledztwo może wszczynać i prowadzić prokurator wojskowy.

Art. 165. § 1. O wszczęciu śledztwa sporządza się postanowienie.

§ 2. Zadaniem śledztwa jest:

a) wykrycie sprawcy przestępstwa,

b) wszechstronne wyjaśnienie okoliczności celem ustalenia, czy należy przeprowadzić rozprawę, czy umorzyć postępowanie karne, czy też wszcząć postępowanie dyscyplinarne albo honorowe, nadto

c) zebranie niezbędnych informacji co do osoby podejrzanego oraz

d) utrwalenie dla sądu dowodów, jak w dochodzeniu.

Art. 166. § 1. Jeżeli dane istniejące w chwili wszczęcia śledztwa lub zebrane w toku śledztwa zawierają dostateczne podstawy do przedstawienia określonej osobie zarzutów, oficer śledczy sporządza postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ogłasza je niezwłocznie danej osobie, a następnie przesłuchuje ją w charakterze podejrzanego.

§ 2. Postanowienie o przedstawieniu zarzutów powinno zawierać:

a) wskazanie osoby podejrzanego,

b) określenie czynu zarzucanego podejrzanemu,

c) wskazanie kwalifikacji prawnej tego czynu.

§ 3. W wyjątkowych wypadkach, gdy niezwłoczne ogłoszenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów utrudniłoby w poważnym stopniu postępowanie karne, ogłoszenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów może być odroczone najdalej do 14 dni. Odroczenie to wymaga pisemnej zgody prokuratora wojskowego.

§ 4. Jeżeli w toku śledztwa ujawni się, że podejrzany popełnił czyn nie objęty wydanym uprzednio postanowieniem o przedstawieniu zarzutów, oficer śledczy wydaje nowe postanowienie, którym zmienia lub uzupełnia poprzednie, i niezwłocznie ogłasza je podejrzanemu.

Art. 167. § 1. Podejrzany i jego obrońca mają prawo składania wniosków o przeprowadzenie czynności śledczych, wskazując jednocześnie okoliczności, jakie te czynności mają ustalić.

§ 2. O oddaleniu wniosku podejrzanego lub jego obrońcy sporządza się postanowienie.

Art. 168. Uznawszy, że nie ma widoków, aby śledztwo mogło dostarczyć podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, albo stwierdziwszy, że zachodzi okoliczność wyłączająca ściganie, oficer śledczy sporządza postanowienie o umorzeniu śledztwa i przedkłada akta prokuratorowi wojskowemu wraz z załącznikami sprawy oraz w miarę możności dowodami rzeczowymi.

Art. 169. § 1. Postanowienie oficera śledczego o umorzeniu śledztwa wymaga zatwierdzenia prokuratora wojskowego.

§ 2. O umorzeniu śledztwa zawiadamia się podejrzanego i pokrzywdzonego.

§ 3. Na postanowienie prokuratora służy pokrzywdzonemu zażalenie.

Art. 170. § 1. Jeżeli oficer śledczy uzna, że śledztwo dostarczyło podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, zaznajamia podejrzanego z wszystkimi materiałami śledztwa i poucza go o przysługującym mu prawie przejrzenia akt i złożenia wniosku o uzupełnienie śledztwa. Z czynności tych spisuje się protokół.

§ 2. Jeżeli nie zajdzie potrzeba uzupełnienia śledztwa, oficer śledczy wydaje postanowienie o zamknięciu śledztwa i ogłasza je podejrzanemu, po czym sporządza akt oskarżenia i przedkłada akta prokuratorowi wojskowemu wraz z załącznikami sprawy oraz w miarę możności dowodami rzeczowymi.

§ 3. Jeżeli przy sporządzaniu aktu oskarżenia zachodzi potrzeba zmiany kwalifikacji czynu na surowszą lub oskarżenia o inny czyn, aniżeli zarzucony podejrzanemu w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów, sporządza się nowe postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ogłasza się je podejrzanemu i przesłuchuje się go na treść zarzutów, a w razie potrzeby uzupełnia się śledztwo.

Rozdział III.

Przepisy wspólne dla dochodzenia i śledztwa.

Art. 171. W sprawach o przestępstwa, których ściganie przed sądami wojskowymi jest zależne od skargi lub wniosku pokrzywdzonego, wszczęcie dochodzenia lub śledztwa nastąpić może dopiero wówczas, gdy pokrzywdzony zgłosił skargę lub wniosek.

Art. 172. Prowadzący dochodzenie lub śledztwo nie ma prawa zmuszać podejrzanego do zeznań lub przyznania się do winy.

Art. 173. § 1. Przy czynnościach dokonywanych w toku dochodzenia lub śledztwa inne osoby obok uczestniczących w czynności mogą być obecne tylko wtedy, gdy kodeks niniejszy tak stanowi albo gdy uzna to za potrzebne prowadzący dochodzenie lub śledztwo albo prokurator wojskowy.

§ 2. Obecność tych osób zaznacza się w protokole czynności.

Art. 174. Dane dochodzenia lub śledztwa mogą być ogłaszane publicznie tylko za zgodą prokuratora.

Art. 175. § 1. Wraz z odmówieniem ścigania lub umorzeniem dochodzenia albo śledztwa wydaje się postanowienie w przedmiocie dowodów rzeczowych.

§ 2. Na postanowienie to służy zażalenie.

Art. 176. § 1. Dochodzenie lub śledztwo winno być wszczęte w ciągu 24 godzin od otrzymania wiadomości o przestępstwie.

§ 2. Przepisy art. 103 stosuje się odpowiednio do czasokresów dochodzenia lub śledztwa.

Art. 177. Przepisy art. 38 stosuje się odpowiednio do osób prowadzących dochodzenie lub śledztwo.

Art. 178. Na postanowienia, zarządzenia i inne czynności prowadzącego dochodzenie lub śledztwo służy zażalenie osobom, których prawa zostały przez te czynności naruszone.

Rozdział IV.

Nadzór prokuratora wojskowego nad postępowaniem przygotowawczym.

Art. 179. § 1. Nadzór nad postępowaniem przygotowawczym sprawuje prokurator wojskowy.

§ 2. Prokurator wojskowy jest obowiązany do czuwania nad przebiegiem całego postępowania przygotowawczego, a przede wszystkim do systematycznego wglądu w akta dochodzenia i śledztwa.

§ 3. Zarządzenia prokuratora wojskowego są wiążące dla prowadzącego dochodzenie lub śledztwo.

Art. 180. Prokurator wojskowy z tytułu sprawowanego nadzoru może w każdym czasie:

a) zaznajamiać się z zamierzeniami prowadzącego dochodzenie lub śledztwo oraz wydawać w tym zakresie zarządzenia;

b) brać udział w dochodzeniu i śledztwie, w szczególności uczestniczyć w czynnościach dokonywanych przez prowadzącego dochodzenie lub śledztwo albo samodzielnie ich dokonywać;

c) wydawać wszelkie potrzebne postanowienia i zarządzenia, w szczególności uchylać lub zmieniać postanowienia i zarządzenia wydane przez prowadzącego dochodzenie lub śledztwo;

d) wyłączać prowadzącego dochodzenie lub śledztwo z przyczyn wskazanych w art. 38 § 1;

e) przejąć sprawę całkowicie do swego prowadzenia.

Art. 181. § 1. Udział prokuratora wojskowego w śledztwie jest konieczny przy sporządzaniu protokołu o zaznajomieniu podejrzanego z materiałami śledztwa.

§ 2. W wyjątkowych przypadkach, zwłaszcza gdy sprawa nie jest zawiła, prokurator wojskowy może odstąpić od udziału w dokonaniu czynności określonej w § 1.

Art. 182. Postanowienie o zawieszeniu postępowania karnego wymaga pisemnego zatwierdzenia prokuratora wojskowego.

Art. 183. § 1. Akt oskarżenia sporządzony przez prowadzącego dochodzenie lub śledztwo wymaga pisemnego zatwierdzenia prokuratora wojskowego.

§ 2. Jeżeli akt oskarżenia sporządzony przez prowadzącego dochodzenie lub śledztwo jest wadliwy w całości lub w części, prokurator wojskowy zarządza sporządzenie nowego aktu oskarżenia albo sam go sporządza.

§ 3. Przepis art. 170 § 3 stosuje się odpowiednio.

Rozdział V.

Akt oskarżenia.

Art. 184. Akt oskarżenia powinien zawierać:

a) nazwisko, imię oskarżonego i inne dane przewidziane w art. 46;

b) opis okoliczności, w jakich popełniono przestępstwo;

c) dokładne określenie zarzucanego czynu ze wskazaniem czasu i miejsca popełnienia;

d) wskazanie przepisu ustawy karnej, pod który zarzucony czyn podpada;

e) wzmiankę o zastosowanym środku zapobiegawczym.

Art. 185. § 1. Do aktu oskarżenia dołącza się wykaz osób, które należy wezwać na rozprawę, ze wskazaniem ich przydziałów służbowych lub adresów. Zarazem podaje się inne dowody, których przeprowadzenie na rozprawie prokurator uważa za niezbędne, ze wskazaniem, gdzie się znajdują.

§ 2. Przesyłając sądowi akt oskarżenia prokurator wojskowy załącza akta, inne załączniki oraz w miarę możności dowody rzeczowe i zarazem składa oświadczenie co do swego udziału w rozprawie.

DZIAŁ VIII

Postępowanie przed sądem wojskowym.

Rozdział I.

Przygotowanie do rozprawy głównej.

Art. 186. Jeżeli akt oskarżenia nie odpowiada warunkom formalnym, przepisanym w art. 184 i 185, kierownik sądu zwraca go oskarżycielowi celem uzupełnienia braków w terminie pięciodniowym.

Art. 187. Kierownik sądu wnosi sprawę na posiedzenie niejawne w wypadkach:

a) istotnych uchybień, których nie można naprawić na rozprawie;

b) potrzeby zmiany spisu dowodów, podlegających sprowadzeniu na rozprawę;

c) potrzeby zastosowania lub zmiany środka zapobiegawczego;

d) niewłaściwej kwalifikacji czynu zarzucanego;

e) zaistnienia okoliczności, uzasadniających umorzenie postępowania lub odstąpienie sprawy według właściwości;

f) konieczności załatwienia innej kwestii wymagającej postanowienia sądu.

Art. 188. § 1. Sąd na posiedzeniu niejawnym może:

a) zarządzić dokonanie poszczególnych czynności dochodzenia lub śledztwa;

b) zarządzić uzupełnienie lub przeprowadzenie dochodzenia albo śledztwa;

c) ustalić spis dowodów, podlegających sprowadzeniu na rozprawę;

d) zmienić lub zastosować środek zapobiegawczy;

e) zwrócić akta prokuratorowi dla postąpienia w myśl art. 170 § 3, jeżeli zachodzi potrzeba zmiany kwalifikacji czynu zarzucanego oskarżonemu na surowszą;

f) odstąpić sprawę według właściwości;

g) umorzyć postępowanie w części lub w całości;

h) wyznaczyć oskarżyciela posiłkowego obok prokuratora.

§ 2. Na postanowienia, przewidziane pod lit. a) — f), prokuratorowi służy zażalenie.

Art. 189. § 1. Jeżeli nie zachodzi potrzeba dokonania czynności, wymienionych w art. 187, kierownik sądu niezwłocznie zarządza doręczenie oskarżonemu odpisu aktu oskarżenia wraz z listą osób, podlegających wezwaniu na rozprawę, i wykazem dowodów wskazanych przez prokuratora wojskowego.

§ 2. Jeżeli zachodzi konieczność zachowania tajemnicy ze względu na bezpieczeństwo Państwa, zamiast doręczenia odpisu aktu oskarżenia kierownik sądu zarządza odczytanie go.

§ 3. Doręczając lub odczytując oskarżonemu odpis aktu oskarżenia, należy pouczyć go o przysługującym mu prawie przybrania sobie obrońcy lub złożenia w terminie 3 dni od odczytania lub doręczenia odpisu aktu oskarżenia wniosku o wyznaczenie obrońcy z urzędu oraz o dopuszczenie dowodów z podaniem okoliczności, które chce w ten sposób stwierdzić.

Art. 190. Wniosek o wyznaczenie obrońcy z urzędu oraz o dopuszczenie dowodów można zgłosić ustnie do protokołu wobec sądu lub przełożonej władzy wojskowej, która niezwłocznie przesyła go sądowi.

Art. 191. Wezwanie świadków i biegłych oraz sprowadzenie dowodów, wskazanych przez oskarżonego, zarządza kierownik sądu, a wykaz ich doręcza się niezwłocznie oskarżycielowi publicznemu.

Art. 192. Jeżeli kierownik sądu uzna wniosek oskarżonego o dopuszczenie dowodów za nieuzasadniony, uważając, że okoliczności, które mają być stwierdzone, nie mogą mieć wpływu na treść wyroku, załatwia wniosek odmownie.

Art. 193. Niezależnie od wniosku stron kierownik sądu ma prawo wzywać świadków i biegłych oraz sprowadzać inne dowody.

Art. 194. § 1. Okoliczności, które wyszły na jaw lub zaszły po wniesieniu aktu oskarżenia do sądu, mają wpływ na właściwość sądu tylko wtedy, jeżeli z powodu nich zamiast wojskowego sądu niższego rzędu jest rzeczowo właściwy wojskowy sąd wyższego rzędu, albo też jeżeli nie jest uzasadniona właściwość sądów wojskowych.

§ 2. O odstąpieniu sprawy zawiadamia się strony i pokrzywdzonego.

Art. 195. § 1. Kierownik sądu wyznacza termin rozprawy i zarządza wysłanie wezwań z uwzględnieniem czasu, potrzebnego na przygotowanie do rozprawy.

§ 2. Pomiędzy odczytaniem lub doręczeniem oskarżonemu aktu oskarżenia a rozprawą powinno upłynąć najmniej 5 dni, w razie zaś uchybienia tego terminu rozprawa może odbyć się tylko za zgodą oskarżonego.

§ 3. Przepis § 2 nie obowiązuje na obszarze objętym stanem wojennym lub stanem wyjątkowym.

Art. 196. § 1. Prokuratora wojskowego zawiadamia się o terminie rozprawy przez doręczenie mu listy wyznaczonych spraw.

§ 2. Jeżeli oskarżony ma obrońcę, należy go również zawiadomić o terminie rozprawy.

Art. 197. § 1. Obecność oskarżonego na rozprawie jest obowiązkowa, o ile przepis szczególny nie stanowi inaczej.

§ 2. W sprawach, dotyczących wydania wyroku łącznego, obecność oskarżonego jest obowiązkowa tylko wtedy, gdy sąd uzna ją za niezbędną.

Rozdział II.

Ogólny porządek rozprawy.

Art. 198. § 1. Przewodniczący kieruje rozprawą i czuwa nad jej prawidłowym tokiem, bacząc, jeżeli szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie, aby dowody na poparcie oskarżenia były przedstawione przed dowodami służącymi do obrony oraz ażeby rozprawa nie wykraczała poza okoliczności rozpoznawanej sprawy.

§ 2. Od zarządzeń przewodniczącego strony mogą odwołać się do składu sądzącego.

Art. 199. § 1. Przewodniczący może przerwać rozprawę dla wypoczynku, bezzwłocznego sprowadzenia dowodów lub z innych ważnych przyczyn.

§ 2. Przerwa rozprawy może trwać najwyżej 14 dni.

§ 3. Jeżeli przewodniczący, zarządzając przerwę, oznaczy jednocześnie czas i miejsce, w którym odbędzie się dalszy jej ciąg, wówczas osoby obecne na przerwanej rozprawie obowiązane są stawić się w nowym terminie bez osobnego wezwania. Przepis art. 69 stosuje się odpowiednio.

§ 4. Podczas przerwy można rozpoznawać inne sprawy.

Art. 200. § 1. Rozprawę przerwaną prowadzi się po przerwie w dalszym ciągu.

§ 2. Jednakże należy ją przeprowadzić od początku:

a) jeżeli sąd z urzędu lub na wniosek stron uzna to za potrzebne;

b) jeżeli zmienił się skład sądu.

Art. 201. § 1. Odroczenie rozprawy rozpoczętej może nastąpić tylko na mocy postanowienia sądu.

§ 2. W razie odroczenia rozprawy prowadzi się ją w nowym terminie od początku, o ile sąd za zgodą stron nie postanowi inaczej.

Art. 202. § 1. Oskarżonemu, świadkom i biegłym mogą sędziowie, ławnicy i strony zadawać pytania bezpośrednio, jeżeli przewodniczący nie zarządzi inaczej.

§ 2. Przewodniczący uchyla pytania, które uznaje za nieodpowiednie.

Art. 203. § 1. Przewodniczący daje stronom możność wypowiedzenia się co do wszystkich kwestii, podlegających rozstrzygnięciu.

§ 2. Jeżeli w jakiejkolwiek kwestii jedna ze stron zabiera głos, prawo głosu służy również drugiej stronie; w każdym razie oskarżonemu i jego obrońcy służy głos ostatni.

Art. 204. Przewodniczący rozstrzyga ostatecznie o przychylnym załatwieniu każdego wniosku strony, jeżeli druga strona nie sprzeciwia się; w przeciwnym razie musi zapaść postanowienie sądu.

Art. 205. Oddalenie jakiegokolwiek wniosku przed rozprawą nie stoi na przeszkodzie ponowieniu tego wniosku na rozprawie, choćby nie ujawniły się nowe okoliczności.

Art. 206. Przewodniczący może wydać zarządzenie celem uniemożliwienia oskarżonemu wydalania się z sądu przed ukończeniem rozprawy.

Art. 207. § 1. Jeżeli oskarżony, mimo upomnienia przez przewodniczącego, zachowuje się nadal w sposób zakłócający porządek rozprawy lub ubliżający powadze sądu, przewodniczący może wydalić go czasowo z rozprawy.

§ 2. Po powrocie oskarżonego na rozprawę przewodniczący zawiadamia go o wszystkim, co się odbyło w jego nieobecności, i daje mu możność złożenia w tej mierze wyjaśnień.

Art. 208. Jeżeli obrońca, mimo upomnienia przez przewodniczącego, zachowuje się nadal w sposób zakłócający porządek rozprawy lub ubliżający powadze sądu, przewodniczący odbiera mu głos, a sąd może go usunąć od udziału w sprawie, zawiadamiając o tym właściwą władzę dyscyplinarną.

Art. 209. § 1. Jeżeli usunięto obrońcę, przewodniczący na wniosek oskarżonego, a jeżeli obrona jest z mocy prawa obowiązkowa, to z urzędu wyznacza mu nowego obrońcę.

§ 2. Jeżeli wyznaczony obrońca nie może objąć niezwłocznie obrony, należy rozprawę przerwać lub odroczyć.

Art. 210. Przewodniczący może wydalić z rozprawy publiczność z powodu jej niewłaściwego zachowania się.

Art. 211. § 1. Przy wejściu sądu wszyscy obecni stoją, dopóki sędziowie nie zajmą miejsc.

§ 2. Wstaje również każda osoba, do której sąd się zwraca lub która do sądu przemawia, jeżeli przewodniczący jej od tego nie zwolni.

Art. 212. Rozprawa odbywa się ustnie i jawnie. Wyjątki od tej zasady są dopuszczalne tylko z mocy wyraźnego przepisu.

Art. 213. § 1. Sąd wyklucza jawność całej rozprawy lub jej części, jeżeli jawność postępowania mogłaby obrażać dobre obyczaje, spowodować zaburzenie spokoju publicznego lub ujawnić okoliczności, których zachowanie w tajemnicy jest niezbędne ze względu na bezpieczeństwo Państwa lub dobro służby.

§ 2. Sąd wyklucza jawność rozprawy również i wtedy, jeżeli jawność mogłaby ujemnie wpłynąć na ochronę dobrej sławy pokrzywdzonego.

§ 3. Na zgodny wniosek stron sąd może wykluczyć jawność rozprawy.

Art. 214. § 1. Mimo wykluczenia jawności mogą być obecni na rozprawie oficerowie służby sprawiedliwości, pozostający w czynnej służbie wojskowej.

§ 2. Ponadto sąd może zezwolić poszczególnym osobom na obecność na rozprawie.

§ 3. Nie mogą być obecni na rozprawie nieletni, a na rozprawie przeciw oficerowi żołnierze nie posiadający stopnia oficerskiego, o ile nie biorą udziału w sprawie.

Art. 215. § 1. Ogłoszenie wyroku odbywa się jawnie oraz w obecności oskarżonego z wyjątkiem wypadku przewidzianego w art. 224.

§ 2. Sąd może zarządzić ogłoszenie wyroku w części lub w całości z wykluczeniem jawności, jeżeli uzna to, celem ścisłego zachowania tajemnicy, za niezbędne ze względu na bezpieczeństwo Państwa.

Rozdział III.

Rozpoczęcie rozprawy.

Art. 216. § 1. Rozprawę rozpoczyna wywołanie sprawy.

§ 2. Jeżeli oskarżony nie stawił się, przewodniczący zarządza jego natychmiastowe sprowadzenie lub przerywa rozprawę albo sąd odracza rozprawę.

§ 3. Jeżeli oskarżony stawił się, przewodniczący sprawdza prawidłowość obsady sądu, ogłasza skład sądu, sprawdza tożsamość oskarżonego oraz czy oskarżonemu odczytano lub doręczono odpis aktu oskarżenia, następnie poucza oskarżonego o prawie wyłączenia członków sądu, oskarżyciela i protokolanta i o prawie zgłoszenia nowych dowodów.

Art. 217. § 1. Po ustaleniu, że oskarżonemu odczytano lub doręczono odpis aktu oskarżenia, przewodniczący sprawdza, czy wezwane osoby stawiły się.

§ 2. W razie niestawiennictwa świadka, biegłego lub tłumacza, jeżeli jego obecność jest niezbędna, a niezwłoczne spowodowanie stawiennictwa jest utrudnione, przewodniczący przerywa rozprawę lub sąd odracza ją.

§ 3. W razie niestawiennictwa oskarżyciela lub obrońcy i niemożności zastąpienia ich przez inne właściwe osoby, przewodniczący przerywa rozprawę lub sąd rozprawę odracza, wydając niezbędne zarządzenia oraz zawiadamiając w razie potrzeby właściwą władzę dyscyplinarną.

Art. 218. § 1. Przed rozpoczęciem przewodu sądowego przewodniczący wzywa przed sąd świadków, biegłych (tłumaczy), uprzedza o odpowiedzialności za nieprawdziwe zeznanie, sprawdza ich tożsamość, odbiera od świadków przyrzeczenie zeznawania prawdy, po czym zarządza usunięcie świadków z rozprawy.

§ 2. Biegli (tłumacze) pozostają na rozprawie, jeżeli sąd uzna to za potrzebne.

Rozdział IV.

Przewód sądowy.

Art. 219. § 1. Przewód sądowy rozpoczyna się od odczytania aktu oskarżenia.

§ 2. Za zgodą stron sąd może zaniechać odczytania w całości lub w części opisu okoliczności, w jakich popełniono przestępstwo.

Art. 220. Po odczytaniu aktu oskarżenia przewodniczący zapytuje oskarżonego, czy go zrozumiał, czy przyznaje się do zarzucanego mu czynu i jakie wyjaśnienia chce złożyć.

Art. 221. Po wysłuchaniu oskarżonego przewodniczący zarządza postępowanie dowodowe oraz poucza oskarżonego o przysługującym mu prawie zadawania pytań przesłuchiwanym osobom i składania wyjaśnień co do każdego dowodu.

Art. 222. Jeżeli wyjaśnienia oskarżonego, przyznającego się do winy, nie budzą wątpliwości, sąd może za zgodą stron nie przeprowadzać postępowania dowodowego lub przeprowadzić je tylko częściowo.

Art. 223. § 1. Oskarżony ma prawo być obecny przy wszystkich czynnościach postępowania dowodowego.

§ 2. Tylko wyjątkowo, jeżeli należy się obawiać, że obecność oskarżonego mogłaby oddziaływać krępująco na wyjaśnienia innego oskarżonego albo na zeznania świadków lub biegłego, przewodniczący może zarządzić wydalenie oskarżonego z rozprawy na czas przesłuchania tej osoby. Przepis art. 207 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 224. Jeżeli oskarżony wydalił się samowolnie przed ukończeniem rozprawy albo jeżeli oskarżony został wydalony w myśl art. 207 § 1, sąd może dokończyć rozprawę w jego nieobecności, o ile nie uznaje dalszej jego obecności za niezbędną.

Art. 225. Każdego świadka wzywa się na rozprawę osobno i przesłuchuje się w nieobecności tych świadków, którzy jeszcze nie zeznawali.

Art. 226. § 1. Na rozprawie wolno odczytać protokoły przesłuchania świadka, sporządzone w dochodzeniu, śledztwie lub na rozprawie w danej lub innej sprawie, jeżeli świadkowi nie można było doręczyć wezwania albo jeżeli ten nie stawił się na rozprawę z powodu śmierci, choroby lub przeszkód nie dających się usunąć lub zbyt trudnych do usunięcia, albo z powodu znacznej odległości miejsca pobytu, bądź stawiwszy się zeznał inaczej niż w postępowaniu poprzednim, albo odmówił zeznań, albo oświadczył, że pewnych szczegółów nie pamięta.

§ 2. Na rozprawie wolno odczytać protokoły przesłuchania oskarżonego, sporządzone w dochodzeniu, śledztwie lub na rozprawie w danej lub innej sprawie, jeżeli oskarżony zeznał inaczej niż w postępowaniu poprzednim bądź odmówił zeznań lub oświadczył, że pewnych szczegółów nie pamięta.

§ 3. Poza tym wolno odczytać za zgodą stron wszelkie protokoły przesłuchania świadków, biegłych i oskarżonych.

§ 4. Sąd może za zgodą stron zaniechać odczytywania protokołów i zaliczyć je w poczet dowodów ujawnionych na rozprawie.

Art. 227. § 1. Wolno odczytać na rozprawie protokoły oględzin sądowych i rewizji, tudzież opinie biegłych.

§ 2. Wolno odczytać na rozprawie orzeczenia poprzednio przeciw oskarżonemu zapadłe, zaświadczenia lekarskie, których autentyczności i treści strony nie kwestionują, zawiadomienia o przestępstwie oraz inne dokumenty urzędowe lub prywatne.

§ 3. Przepis art. 226 § 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 228. § 1. Złożone w toku rozprawy dokumenty, jeżeli mają znaczenie dla sprawy, sąd okazuje stronom, dołącza do akt i odczytuje w całości lub w części.

§ 2. Przepis art. 226 § 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 229. Dowody rzeczowe, o ile temu nie stoją na przeszkodzie rozmiary lub właściwości przedmiotu, wnosi się na rozprawę i okazuje sądowi i stronom oraz w miarę potrzeby świadkom i biegłym.

Art. 230. Po przeprowadzeniu każdego dowodu strony mają prawo zabierać głos w celu złożenia wyjaśnień.

Art. 231. § 1. Jeżeli zachodzi potrzeba:

a) dokonania oględzin na miejscu;

b) przeprowadzenia dowodu lub przesłuchania świadka, których nie można sprowadzić albo których sprowadzenie jest szczególnie utrudnione,

sąd dokonywa na miejscu czynności w całym składzie lub przerywa albo odracza rozprawę, zarządzając przeprowadzenie czynności przez sędziego należącego do składu sądu lub w drodze pomocy sądowej.

§ 2. O terminie i miejscu dokonania czynności należy zawiadomić strony.

Art. 232. § 1. Jeżeli zachodzi potrzeba zebrania materiału dowodowego ze względu na nowe przestępstwo ujawnione na rozprawie lub uzupełnienia materiału dowodowego ze względu na nowe okoliczności wyszłe na jaw w toku rozprawy, albo też potrzeba dokładniejszego przygotowania rozprawy, a zebranie lub uzupełnienie materiału dowodowego w toku rozprawy byłoby połączone ze szczególnymi trudnościami — sąd odracza rozprawę celem przeprowadzenia lub uzupełnienia dochodzenia lub śledztwa.

§ 2. Po ukończeniu dochodzenia lub śledztwa sporządza się w razie potrzeby nowy lub dodatkowy akt oskarżenia.

§ 3. Przepis art. 170 § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 4. Na postanowienie sądu w sprawie przeprowadzenia albo uzupełnienia dochodzenia lub śledztwa służy prokuratorowi zażalenie.

Art. 233. § 1. Jeżeli w toku rozprawy ujawni się przestępstwo popełnione przez inną osobę aniżeli oskarżonego, sąd zawiadamia o tym właściwego prokuratora, załączając odnośne wyciągi z protokołów, dokumentów lub akt.

§ 2. W razie potrzeby, jeżeli nowe przestępstwo ma związek z rozpoznawaną sprawą i oddzielne rozpoznanie byłoby niecelowe, sąd odracza rozprawę i zwraca akta prokuratorowi.

Art. 234. Sąd ma prawo zaniechać przesłuchania świadka lub zbadania dowodu rzeczowego, jeżeli uzna za ustaloną okoliczność, którą świadek lub dowód rzeczowy mają stwierdzić.

Art. 235. § 1. Po zakończeniu postępowania dowodowego przewodniczący zapytuje strony, czy nie mają wniosków o uzupełnienie go, a w razie odpowiedzi odmownej — ogłasza postępowanie dowodowe za zamknięte.

§ 2. Postępowanie dowodowe można wznowić tylko na mocy postanowienia sądu.

Art. 236. § 1. Jeżeli na podstawie okoliczności, które wyszły na jaw w toku rozprawy, oskarżyciel zarzucił oskarżonemu inny czyn prócz tego, który akt oskarżenia wskazuje, sąd może przystąpić do natychmiastowego rozpoznania nowego przestępstwa tylko za zgodą prokuratora i oskarżonego.

§ 2. W razie przerwania lub odroczenia rozprawy prokurator wojskowy wnosi nowy lub dodatkowy akt oskarżenia.

§ 3. Przepisy art. 170 § 3, 194 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 237. Po zamknięciu postępowania dowodowego przewodniczący udziela głosu stronom, które przemawiają w następującej kolejności: oskarżyciel posiłkowy, prokurator, obrońca, oskarżony.

Art. 238. Oskarżonemu, z którym sąd porozumiewa się przez tłumacza, należy przed udzieleniem głosu przetłumaczyć z głosów stron przynajmniej ostateczne wnioski prokuratora i obrońcy.

Art. 239. Jeżeli w wyniku przemówień zajdzie potrzeba przeprowadzenia dodatkowego dowodu, sąd z urzędu lub na wniosek stron może wznowić postępowanie dowodowe.

Art. 240. § 1. Oskarżyciel ma prawo zrzec się oskarżenia, jeżeli uzna, że oskarżenie nie znalazło potwierdzenia w toku przewodu sądowego.

§ 2. Obrońca nie może zrzec się obrony.

Art. 241. § 1. Stronom służy prawo jednej repliki.

§ 2. Prawo do ostatniego głosu służy oskarżonemu.

§ 3. Podczas ostatniego głosu oskarżonego nie można zadawać mu pytań.

Rozdział V

Wyrokowanie.

Art. 242. Głosami stron kończy się przewód sądowy. Po wysłuchaniu głosów stron sąd przystępuje niezwłocznie do narady nad wyrokiem.

Art. 243. Narada i głosowanie są tajne. Prócz osób, należących do składu sądzącego, może być obecny tylko protokolant.

Art. 244. Podstawę orzeczenia stanowi całokształt okoliczności ujawnionych w toku przewodu sądowego lub uznanych za ujawnione.

Art. 245. § 1. Narada i głosowanie odbywają się z osobna co do winy oraz co do kary i innych kwestii wymagających rozstrzygnięcia.

§ 2. Po omówieniu sprawy przewodniczący zbiera głosy sędziów (ławników), począwszy od niższych stopniem, a przy równych stopniach od niższych starszeństwem. Przewodniczący głosuje ostatni.

§ 3. Jeżeli przy rozstrzyganiu innego pytania prócz pytania co do winy zdania tak się podzielą, że żadne z nich nie uzyska większości, zdanie najprzychylniejsze dla oskarżonego przyłącza się do zdania najbardziej doń zbliżonego.

§ 4. Sędzia (ławnik), który głosował za uniewinnieniem, może się wstrzymać od głosowania co do kary; wtedy głos jego przyłącza się do zdania najprzychylniejszego dla oskarżonego.

Art. 246. § 1. Jeżeli przy naradzie ujawni się potrzeba uzupełnienia materiału dowodowego, sąd może z urzędu wznowić postępowanie dowodowe, przerwać lub odroczyć rozprawę i zarządzić zebranie materiału dowodowego.

§ 2. Jeżeli na podstawie okoliczności, które wyszły na jaw w toku rozprawy, sąd stwierdził możliwość zakwalifikowania czynu, zarzuconego oskarżonemu, pod surowszy przepis karny, to wznawia przewód sądowy i uprzedza o tym strony.

§ 3. Przepis art. 194 § 1 stosuje się odpowiednio, a w razie braku zgody oskarżonego na zmianę kwalifikacji — i przepis art. 170 § 3.

Art. 247. § 1. Po ukończeniu głosowania jeden z sędziów (ławników) lub protokolant pisze wyrok, który wszyscy sędziowie (ławnicy) podpisują, nie wyłączając przegłosowanego.

§ 2. Przepis art. 27 § 3 ma zastosowanie.

Art. 248. W sprawie zawiłej sąd może odroczyć wydanie wyroku najwyżej na 3 dni. Dzień i godzinę oraz miejsce ogłoszenia wyroku należy niezwłocznie ogłosić na rozprawie.

Art. 249. Wyrok powinien zawierać część wstępną, opisową, uzasadniającą oraz sentencję.

Art. 250. § 1. Część wstępna powinna zawierać:

a) oznaczenie wydania wyroku w Imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej;

b) datę i miejsce wydania wyroku;

c) oznaczenie sądu, który go wydał;

d) stopień wojskowy, nazwisko, imię przewodniczącego, sędziów (ławników), prokuratora i protokolanta;

e) nazwisko i imię oskarżonego i inne dane przewidziane w art. 46;

f) określenie czynu, zarzuconego oskarżonemu, przez wskazanie odnośnego przepisu ustawy karnej.

§ 2. Część opisowa powinna zawierać szczegółowy opis stanu faktycznego ustalonego przez sąd w toku przewodu sądowego.

§ 3. Część uzasadniająca powinna zawierać wskazanie dowodów, na podstawie których sąd ustalił stan faktyczny, oraz dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych, wyjaśnienie prawnej podstawy wyroku, tudzież w razie skazania wymienienie okoliczności wpływających na rodzaj i wymiar kary.

§ 4. Sentencja powinna zawierać określenie czynu, przypisanego skazanemu, ze wskazaniem czasu i miejsca, lub czynu, z zarzutu popełnienia którego uniewinniono oskarżonego, oraz określenie zastosowanych przepisów ustaw, a w razie skazania — karę, na jaką skazano, tudzież wskazanie daty, od której liczy się termin odbywania kary pozbawienia wolności, jeśli na poczet kary zaliczono okres aresztu tymczasowego.

Art. 251. Prócz danych, wskazanych w art. 250, sentencja zawiera w miarę potrzeby orzeczenie co do warunkowego zawieszenia wykonania kary, uwolnienia od kary, odroczenia jej wykonania, umorzenia postępowania, co do dowodów rzeczowych i innych kwestii rozstrzygniętych przez sąd.

Art. 252. § 1. Orzeczenie o zaliczeniu na poczet kary aresztu tymczasowego, o warunkowym zawieszeniu wykonania kary zamieszcza się w wyroku.

§ 2. Orzeczenia o zaliczeniu okresu kary odbytej, o umorzeniu postępowania sądowego, o zamianie kobietom ciężarnym kary śmierci na karę pozbawienia wolności, o odroczeniu wykonania kary lub jej darowaniu zamieszcza się w wyroku lub w postanowieniu.

§ 3. Orzeczenia o wykonaniu kary zawieszonej, o warunkowym zwolnieniu z odbywania kary, o odwołaniu warunkowego zwolnienia, o odwołaniu odroczenia wykonania kary lub o zatarciu skazania zamieszcza się w postanowieniu.

Art. 253. § 1. Podpisany wyrok przewodniczący ogłasza w obecności całego składu sądzącego, a obecni, nie wyłączając sądu, wysłuchują go stojąc.

§ 2. W sposób przewidziany w § 1 przewodniczący może ogłosić tylko część wstępną i sentencję wyroku, wówczas podczas dalszego ogłaszania wyroku obecni mogą zająć swoje miejsca.

§ 3. Po ogłoszeniu wyroku przewodniczący oznajmia, czy i w jakim trybie wyrok ulega zaskarżeniu, nadto w wypadku wymierzenia kary śmierci poucza skazanego o prawie złożenia prośby o ułaskawienie.

Art. 254. Jeżeli orzeczono karę śmierci, wówczas bezpośrednio po podpisaniu wyroku skład sądzący odbywa naradę celem rozważenia, czy skazany zasługuje na ułaskawienie i jaka kara byłaby odpowiednia w razie ułaskawienia. Opinię w tym przedmiocie dołącza się do akt sprawy.

Art. 255. § 1. W razie skazania oskarżonego, pozostającego na wolności, sąd może postanowić aresztowanie skazanego.

§ 2. W razie umorzenia postępowania lub uniewinnienia, zawieszenia wykonania kary, uwolnienia od kary, odroczenia jej wykonania, co do oskarżonego aresztowanego, przewodniczący zarządza natychmiastowe wypuszczenie go na wolność.

DZIAŁ IX

Środki odwoławcze.

Rozdział I.

Zażalenie.

Art. 256. § 1. Na postanowienie, o ile kodeks niniejszy nie stanowi inaczej, służy zażalenie w przypadkach wskazanych w ustawie i tylko do jednej instancji.

§ 2. Zażalenie nie służy, jeżeli postanowienie zostało wydane na wniosek odwołującego się lub za jego zgodą lub nie obraża jego praw.

§ 3. Na postanowienie Najwyższego Sądu Wojskowego zażalenie nie służy.

Art. 257. § 1. Termin do zażalenia wynosi 5 dni i jest zawity, o ile przepis szczególny nie stanowi inaczej.

§ 2. Termin ten liczy się od daty ogłoszenia postanowienia lub doręczenia odpisu postanowienia, gdy doręczenia wymaga ustawa.

Art. 258. § 1. Zażalenie wnosi się do organu, który wydał zaskarżone postanowienie. Można je wnieść również bezpośrednio do sądu lub prokuratora powołanego do rozpoznania zażalenia.

§ 2. Żołnierze mogą wnieść zażalenie do protokołu wobec przełożonej władzy wojskowej. Protokół ten należy niezwłocznie przesłać sądowi lub prokuratorowi wojskowemu.

Art. 259. Zażalenie na postanowienie, zarządzenie albo czynność prowadzącego dochodzenie lub śledztwo rozstrzyga prokurator wojskowy sprawujący nadzór nad postępowaniem przygotowawczym. Jeżeli śledztwo prowadzi prokurator wojskowy, zażalenie rozstrzyga prokurator wojskowy wyższego rzędu. O treści swego postanowienia prokurator wojskowy niezwłocznie zawiadamia pisemnie tego, kto wniósł zażalenie.

Art. 260. § 1. Zażalenie złożone po terminie lub przez osobę nieuprawnioną pozostawia kierownik sądu lub prokurator bez biegu.

§ 2. Na zarządzenie to służy zażalenie.

Art. 261. Jeżeli organ, który wydał postanowienie, uzna zażalenie za słuszne, sam do niego przychyla się; w przeciwnym razie przedstawia je do rozstrzygnięcia wraz ze swoją opinią instancji odwoławczej.

Art. 262. Zażalenie samo przez się nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego postanowienia, lecz organ, który wydał postanowienie, lub organ wyższej instancji mogą wstrzymać wykonanie. Odmowa wstrzymania nie wymaga uzasadnienia.

Art. 263. Sąd rozpoznaje zażalenie na posiedzeniu niejawnym.

Art. 264. Przepisy art. 256 — 258 i 260 — 263 stosuje się odpowiednio do zażaleń na zarządzenia, jak również do zażaleń na czynności prowadzącego dochodzenie lub śledztwo.

Rozdział II.

Rewizja.

Art. 265. § 1. Od orzeczeń sądów wojskowych, kończących postępowanie karne, prokuratorowie wojskowi oraz skazani lub ich obrońcy mają prawo wnosić skargi rewizyjne do Najwyższego Sądu Wojskowego.

§ 2. Orzeczenia Najwyższego Sądu Wojskowego jako sądu pierwszej instancji podlegają rewizji w trybie nadzoru sądowego zgodnie z przepisami działu X.

Art. 266. Jeżeli skazany jest nieletni lub ubezwłasnowolniony, skargę rewizyjną może złożyć oprócz skazanego i jego obrońcy ojciec, matka skazanego, małżonek, opiekun, kurator lub właściwy przełożony.

Art. 267. § 1. Termin do skargi rewizyjnej wynosi 7 dni i jest zawity.

§ 2. Termin ten liczy się od daty ogłoszenia orzeczenia lub doręczenia odpisu orzeczenia, gdy doręczenia wymaga ustawa.

Art. 268. § 1. W razie złożenia skargi rewizyjnej po terminie lub przez osobę nieuprawnioną, kierownik sądu pozostawia ją bez biegu.

§ 2. Na zarządzenie to służy zażalenie.

Art. 269. § 1. Skargę rewizyjną składa się na piśmie w sądzie, który wydał zaskarżone orzeczenie.

§ 2. Sąd niezwłocznie przesyła akta w trybie przewidzianym dla rewizji.

Art. 270. § 1. Prokuratorowie wojskowi mają prawo składać skargi rewizyjne na korzyść lub niekorzyść oskarżonych lub skazanych.

§ 2. Inne osoby mogą zaskarżać orzeczenie tylko na korzyść skazanych.

§ 3. Strona może zaskarżać orzeczenie tylko z powodu uchybienia obrażającego jej prawa.

§ 4. Ten, kto złożył skargę rewizyjną, może ją cofnąć.

Art. 271. Przepisów art. 265 do 270 nie stosuje się do spraw, w których przestępstwo popełniono i orzeczenie, kończące postępowanie karne, wydano na obszarze objętym stanem wojennym lub stanem wyjątkowym.

Art. 272. § 1. Skarga rewizyjna może dotyczyć całości lub części orzeczenia.

§ 2. Podstawę skargi rewizyjnej mogą stanowić tylko uchybienia przewidziane w art. 275.

§ 3. W skardze należy wskazać te części orzeczenia, o uchylenie lub zmianę których wnosi się, oraz na czym polega uchybienie.

Art. 273. Najwyższy Sąd Wojskowy rozpoznaje sprawę na posiedzeniu niejawnym po wysłuchaniu sędziego sprawozdawcy, ustnego lub pisemnego wniosku Naczelnego Prokuratora Wojskowego i bierze pod rozwagę całokształt okoliczności sprawy.

Art. 274. § 1. O posiedzeniu zawiadamia się oskarżonego lub skazanego i jego obrońcę.

§ 2. Oskarżony lub skazany i jego obrońca, jeśli stawią się na posiedzenie, mają prawo składania wniosków i wyjaśnień, lecz nie mogą być obecni przy naradzie sędziów.

Art. 275. Najwyższy Sąd Wojskowy uchyla albo zmienia orzeczenie w części lub w całości w razie stwierdzenia:

a) naruszenia prawa materialnego przez nieprawidłowe jego zastosowanie;

b) pogwałcenia przepisów postępowania, o ile mogły mieć wpływ na wyrok;

c) skazania, uniewinnienia lub umorzenia postępowania wbrew okolicznościom sprawy;

d) wymierzenia niewspółmiernej kary.

Art. 276. § 1. Najwyższy Sąd Wojskowy, uchylając lub zmieniając orzeczenie w części lub w całości z powodów wskazanych w art. 275:

a) poprawia błędną kwalifikację czynu, łagodzi karę, odstępuje sprawę według właściwości lub umarza postępowanie, w szczególności z braku cech przestępstwa, z braku lub niedostatecznych dowodów winy, albo

b) przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, którego wyrok uchylono, lub innemu sądowi.

§ 2. Najwyższy Sąd Wojskowy może skargę rewizyjną pozostawić bez uwzględnienia, a orzeczenie pozostawić w mocy.

Art. 277. § 1. Po rozpoznaniu sprawy Najwyższy Sąd Wojskowy wydaje postanowienie, które podpisują przewodniczący i członkowie sądu.

§ 2. Najwyższy Sąd Wojskowy może odroczyć wydanie postanowienia na 3 dni, jeśli szczególne względy za tym przemawiają.

Art. 278. Wskazania, zawarte w orzeczeniu Najwyższego Sądu Wojskowego wiążą w danej sprawie wojskowe organa wymiaru sprawiedliwości.

Art. 279. § 1. Sąd wojskowy, któremu po uchyleniu orzeczenia przekazano sprawę do ponownego rozpoznania, ponawia postępowanie, poczynając od wyznaczenia rozprawy, jeżeli z orzeczenia Najwyższego Sądu Wojskowego nie wynika, że należy postąpić inaczej.

§ 2. Sąd wojskowy przy ponownym rozpoznaniu sprawy może zwiększyć karę orzeczoną w uchylonym wyroku tylko wówczas, jeżeli Najwyższy Sąd Wojskowy uchylił wyrok z powodu zbyt łagodnej kary.

Art. 280. Ponowne orzeczenie sądu wojskowego podlega zaskarżeniu na ogólnych zasadach.

Art. 281. O orzeczeniu Najwyższego Sądu Wojskowego zawiadamia się właściwy sąd pierwszej instancji, który z kolei powiadamia strony.

DZIAŁ X

Nadzór sądowy.

Art. 282. Na wniosek rewizyjny Prezesa Najwyższego Sądu Wojskowego lub Naczelnego Prokuratora Wojskowego Najwyższy Sąd Wojskowy poddaje rewizji w trybie nadzoru sądowego prawomocne orzeczenia sądu wojskowego, kończące postępowanie.

Art. 283. Orzeczenia Najwyższego Sądu Wojskowego podlegają w trybie nadzoru sądowego rewizji Zgromadzenia Sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego.

Art. 284. § 1. Prezes Najwyższego Sądu Wojskowego i Naczelny Prokurator Wojskowy mogą żądać akt do wglądu w każdym stadium postępowania.

§ 2. Sąd przesyła żądane akta, wstrzymując postępowanie.

§ 3. Rozprawy i posiedzenia niejawnego nie przerywa się i nie odracza.

Art. 285. Uwzględniając wniosek rewizyjny Prezesa Najwyższego Sądu Wojskowego lub Naczelnego Prokuratora Wojskowego złożony na niekorzyść skazanego po upływie sześciu miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, Najwyższy Sąd Wojskowy ogranicza się tylko do ustalenia uchybień.

Art. 286. Wniosek rewizyjny i rewizja na korzyść skazanego mogą nastąpić w każdym czasie.

Art. 287. W postępowaniu w trybie nadzoru sądowego stosuje się odpowiednio przepisy art. 272 — 280.

Art. 288. O orzeczeniu Najwyższego Sądu Wojskowego zawiadamia się w razie potrzeby zainteresowane władze i osoby.

DZIAŁ XI

Postępowanie szczególne.

Rozdział I.

Wznowienie postępowania.

Art. 289. § 1. Wznowienie postępowania, zakończonego prawomocnym orzeczeniem sądu wojskowego, może nastąpić tylko wtedy, gdy:

a) wyjdzie na jaw, że orzeczenie wydano pod wpływem fałszywego zeznania świadka, biegłego lub tłumacza, sfałszowanego dokumentu lub dowodu rzeczowego albo przekupstwa;

b) po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe fakty lub dowody, nie znane przedtem sądowi, stwierdzające winę uniewinnionego albo że skazany jest niewinny lub że skazano go za inne przestępstwo niż to, które popełnił.

§ 2. Popełnienie przestępstwa, dającego podstawę do wznowienia postępowania w myśl § 1, powinno być ustalone wyrokiem, chyba że wyrok nie może zapaść z powodu ustawowych okoliczności, wyłączających wyrokowanie co do tego przestępstwa lub zawieszających postępowanie na czas nieograniczony.

Art. 290. § 1. Wniosek o wznowienie postępowania na korzyść skazanego mogą złożyć: skazany, obrońca, prokurator wojskowy, małżonek skazanego, jego krewni w linii prostej, bracia i siostry, właściwy dowódca, a także związek zawodowy lub inna organizacja społeczna, której członkiem jest lub był skazany.

§ 2. Wznowienie postępowania na korzyść skazanego jest dopuszczalne bez względu na jego śmierć, wykonanie kary lub przedawnienie.

Art. 291. Wniosek o wznowienie postępowania na niekorzyść oskarżonego lub skazanego może złożyć tylko prokurator wojskowy.

Art. 292. Wniosek o wznowienie postępowania składa się prokuratorowi wojskowemu właściwemu dla sądu wojskowego, który orzekł w pierwszej instancji; prokurator wojskowy w miarę potrzeby przeprowadza dochodzenie, a następnie przedkłada sprawę wraz ze swym wnioskiem Najwyższemu Sądowi Wojskowemu.

Art. 293. O wznowieniu postępowania orzeka Najwyższy Sąd Wojskowy na posiedzeniu niejawnym.

Art. 294. W razie uwzględnienia wniosku o wznowienie postępowania Najwyższy Sąd Wojskowy uchyla orzeczenie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który wydał uchylone orzeczenie, lub innemu sądowi.

Art. 295. § 1. Postępowanie wznowione toczy się według zasad ogólnych, z tym że w razie wznowienia sprawy na korzyść skazanego sąd przy ponownym rozpoznaniu nie może orzec kary większej niż ta, na którą poprzednio skazano.

§ 2. Sąd nie może również orzec kary większej niż ta, na którą poprzednio skazano, jeżeli wznowienie postępowania na niekorzyść skazanego z powodu ujawnienia nowych okoliczności określonych w art. 289 § 1 lit. b) nastąpiło po upływie pięciu lat od uprawomocnienia się wyroku.

§ 3. W sprawach zakończonych orzeczeniem uniewinniającym lub umarzającym sąd stwierdzając winę oskarżonego nie wymierza kary, jeżeli wznowienie postępowania nastąpiło z przyczyn i po upływie terminu określonego w § 2.

Art. 296. § 1. Wznowienie umorzonego dochodzenia lub śledztwa może nastąpić na mocy postanowienia właściwego prokuratora wojskowego wyższego rzędu tylko w razie ujawnienia nowych istotnych okoliczności nieznanych w poprzednim postępowaniu.

§ 2. Jeżeli w postępowaniu wznowionym podejrzanego ponownie tymczasowo aresztowano, zalicza się na poczet terminów wskazanych w art. 103 okres tymczasowego aresztowania w postępowaniu poprzednim.

Rozdział II.

Szczególne postępowanie zaoczne.

Art. 297. Postępowaniu zaocznemu poddać można sprawy o przestępstwa osób, które uchylają się od wymiaru sprawiedliwości.

Art. 298. Postępowanie zaoczne toczy się według zasad ogólnych ze zmianami wynikającymi z rozdziału niniejszego.

Art. 299. Przepisów kodeksu niniejszego, których nie można wykonać z powodu nieobecności oskarżonego, nie stosuje się.

Art. 300. Przy zaocznym rozpoznaniu sprawy odczytuje się wyjaśnienie oskarżonego, o ile je poprzednio złożył.

Rozdział III.

Wydawanie przestępców.

Art. 301. Przy wydawaniu przestępców stosuje się odpowiednio przepisy, obowiązujące w sądach powszechnych, z zachowaniem wojskowych przepisów służbowych.

Rozdział IV.

Przywrócenie utraconych praw i zatarcie skazania.

Art. 302. Wnioski skazanych o przywrócenie utraconych praw oraz zdolności do uzyskania utraconych praw tudzież wnioski skazanych o zatarcie skazania rozpoznaje Najwyższy Sąd Wojskowy.

Art. 303. Wnioski wymienione w art. 302 rozpoznaje się na posiedzeniu niejawnym.

Rozdział V.

Postępowanie w przypadku zaginięcia lub zniszczenia akt.

Art. 304. W postępowaniu w przypadku zaginięcia lub zniszczenia akt stosuje się odpowiednio przepisy obowiązujące w powszechnych sądach karnych.

DZIAŁ XII

Koszty sądowe.

Art. 305. Koszty postępowania karnego w sprawach, należących do właściwości sądów wojskowych, ponosi Skarb Państwa.

Art. 306. Koszty obrońcy z wyboru i pełnomocnika ponosi strona, która go ustanowiła.

Art. 307. § 1. Należności żołnierzy, wzywanych jako oskarżonych, świadków, biegłych, tłumaczy lub powołanych do współdziałania w postępowaniu karnym, określają osobne przepisy.

§ 2. Świadkowie, biegli i tłumacze, nie będący żołnierzami, mają w wojskowym postępowaniu karnym prawo do należności w wysokości i wedle zasad, obowiązujących w postępowaniu karnym przed sądami powszechnymi.

Art. 308. Jeżeli świadek lub biegły niesłusznie odmawia złożenia zeznań, opinii lub przyrzeczenia, nie ma prawa do żadnych należności.

Art. 309. § 1. Świadkowie, biegli i tłumacze powinni zażądać wynagrodzenia niezwłocznie po wykonaniu swego obowiązku, a jeżeli byli wezwani na rozprawę, to najpóźniej nazajutrz po jej zamknięciu.

§ 2. Osoby, które nie zgłosiły żądania w terminie powyższym, tracą prawo do wynagrodzenia.

Art. 310. § 1. Żołnierzom nie przysługuje prawo do żadnego wynagrodzenia za pełnienie czynności obrońcy.

§ 2. Obrońcy z urzędu, który nie jest żołnierzem, zwraca się na żądanie konieczne, rzeczywiście poniesione wydatki w gotówce.

§ 3. Żądanie powinno być zgłoszone w terminie określonym w art. 309 pod rygorem utraty prawa do zwrotu.

DZIAŁ XIII

Wykonywanie orzeczeń.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 311. § 1. Orzeczenie sądu wojskowego, kończące postępowanie karne, wykonywa się po uprawomocnieniu.

§ 2. Orzeczenie uprawomocnia się po upływie terminu do złożenia skargi rewizyjnej, jeśli jej nie złożono.

§ 3. W razie złożenia skargi rewizyjnej, orzeczenie uprawomocnia się w części zaskarżonej w dniu pozostawienia orzeczenia w mocy lub jego zmiany, w części zaś pozostałej — po upływie terminu do złożenia skargi rewizyjnej.

§ 4. W sprawach, w których przestępstwo popełniono i orzeczenie wydano na obszarze, objętym stanem wojennym lub wyjątkowym, orzeczenie to uprawomocnia się z chwilą jego wydania.

Art. 312. § 1. Najwyższy Sąd Wojskowy w związku ze złożeniem wniosku rewizyjnego lub wniosku o wznowienie postępowania na korzyść skazanego może wstrzymać wykonanie kary do czasu rozpoznania sprawy; odmowa wstrzymania nie wymaga uzasadnienia.

§ 2. Z chwilą uchylenia wyroku wykonanie kary ustaje.

§ 3. W wypadkach przewidzianych w § 1 i 2 skazanego należy zwolnić, jeżeli nie zachodzi potrzeba zarządzenia tymczasowego aresztowania.

Art. 313. § 1. Wykonanie kary może być odroczone lub przerwane:

a) w razie choroby skazanego, uniemożliwiającej wykonanie wymierzonej kary, do czasu wyzdrowienia;

b) w razie ciąży kobiety, uniemożliwiającej wykonanie wymierzonej kary, do upływu trzech miesięcy od rozwiązania;

c) jeżeli interes Państwa lub istotne względy społeczne tego wymagają.

§ 2. Odroczenia lub przerwy udziela na posiedzeniu niejawnym sąd wojskowy po wysłuchaniu wniosku prokuratora wojskowego; na postanowienie w tym przedmiocie prokuratorowi wojskowemu służy zażalenie.

§ 3. Na wniosek prokuratora wojskowego lub po wysłuchaniu jego wniosku sąd wojskowy może w każdej chwili odwołać udzielone odroczenie lub przerwę; odwołanie odroczenia lub przerwy nie wymaga uzasadnienia.

Art. 314. § 1. Przewodniczący sądu wojskowego, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji, kieruje je do wykonania niezwłocznie po uprawomocnieniu się, przesyłając od-

pis sentencji orzeczenia z oznaczeniem daty jego prawomocności organom administracji więziennej, właściwym przełożonym wojskowym, organom bezpieczeństwa publicznego oraz innym organom lub zakładom powołanym do wykonania orzeczenia, a także właściwemu prokuratorowi wojskowemu.

§ 2. O rozpoczęciu i zakończeniu kary pozbawienia wolności oraz o wykonaniu kar innego rodzaju organy administracji więziennej lub inne organy wykonujące orzeczenie zawiadamiają sąd.

Art. 315. Prokurator wojskowy sprawuje nadzór nad prawidłowym wykonaniem orzeczenia.

Art. 316. § 1. Koszty wykonania kary przez władze wojskowe, prócz kosztów ściągnięcia kary grzywny i kary pieniężnej, ponosi Skarb Państwa.

§ 2. Koszty ściągnięcia kary grzywny, opłaty, zasądzonych kosztów i kary pieniężnej ponosi ukarany, a w razie ich nieściągalności — Skarb Państwa.

§ 3. Koszty ściągnięcia obejmują wynagrodzenie urzędnika egzekucyjnego za wszystkie jego czynności podług taksy oraz koszty ogłoszeń, przejazdów i przesyłek pieniężnych.

Art. 317. § 1. Wszelkie wątpliwości co do wykonania orzeczeń, a w szczególności co do obliczenia kary, rozstrzyga sąd lub organ, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji.

§ 2. Wymienione wątpliwości sąd rozstrzyga na posiedzeniu niejawnym.

§ 3. Na to postanowienie służy zażalenie.

Rozdział II.

Wykonywanie kary śmierci.

Art. 318. § 1. Karę śmierci wykonywa się przez rozstrzelanie.

§ 2. Wykonanie kary śmierci może nastąpić dopiero po otrzymaniu zawiadomienia, że skazany nie został ułaskawiony.

§ 3. Ponadto karę śmierci na kobietach brzemiennych wykonywa się po uzyskaniu od sądu postanowienia odmownego w przedmiocie zamiany tej kary na karę pozbawienia wolności, o ile w tym przedmiocie sąd jeszcze nie wypowiedział się.

Art. 319. Przy wykonaniu kary śmierci powinien być obecny prokurator, lekarz oraz na żądanie skazanego, w miarę możności, duchowny wyznania, do którego należy skazany.

Rozdział III.

Wykonywanie kary pozbawienia wolności.

Art. 320. Kary pozbawienia wolności wykonuje się w zakładach karnych.

Art. 321. § 1. Skazanemu aresztowanemu zalicza się na poczet kary czas pozbawienia wolności po ogłoszeniu wyroku.

§ 2. Na poczet kary pozbawienia wolności, orzeczonej po uchyleniu lub zmianie wyroku w trybie rewizji lub nadzoru sądowego albo po wznowieniu postępowania karnego, zalicza się karę pozbawienia wolności, odbytą przez skazanego na podstawie wyroku uchylonego lub zmienionego.

§ 3. Na poczet kary łącznej zalicza się karę pozbawienia wolności, odbytą przez skazanego za przestępstwo objęte karą łączną.

Rozdział IV.

Ściąganie kary grzywny, opłaty, kosztów i kary pieniężnej.

Art. 322. Przewodniczący sądu lub prokurator wojskowy zależnie od tego, kto karę wymierzył, zwraca się do właściwego organu o ściągnięcie w trybie egzekucji administracyjnej grzywny, opłaty, kosztów i kary pieniężnej, których ukarany w oznaczonym terminie dobrowolnie nie zapłacił.

Art. 323. § 1. W razie niemożności ściągnięcia w całości lub w części grzywny, opłaty, kosztów i kary pieniężnej z majątku ukaranego, organ powołany do ściągnięcia sporządza o tym protokół i przedstawia go sądowi lub prokuratorowi, który zwrócił się o ściągnięcie.

§ 2. W przypadku wymienionym w § 1 sąd wojskowy, jeżeli uważa prowadzenie dalszej egzekucji za niecelowe, wydaje na posiedzeniu niejawnym, po wysłuchaniu wniosku prokuratora, postanowienie co do zastępczej kary pozbawienia wolności, o ile jej nie oznaczono w orzeczeniu; jeżeli kara zastępcza została w orzeczeniu oznaczona, sąd wojskowy zarządza jej wykonanie.

§ 3. Na prośbę ukaranego przewodniczący sądu wojskowego może odroczyć ściągnięcie grzywny, opłaty, kosztów lub kary pieniężnej albo rozłożyć je na raty, jeżeli natychmiastowe ich ściągnięcie pociągnęłoby dla ukaranego lub jego rodziny skutki zbyt ciężkie.

§ 4. W czasie wojny sąd wojskowy może po wysłuchaniu wniosku prokuratora wojskowego odroczyć ściągnięcie grzywny, opłaty, kosztów lub kary pieniężnej do czasu zakończenia działań wojennych.

§ 5. Przepisy §§ 2 — 4 stosuje się do kar pieniężnych, nałożonych przez prokuratora wojskowego, z tym że postanowienia i zarządzenia wymienione w tych przepisach wydaje prokurator wojskowy.

Rozdział V.

Wykonywanie kar dodatkowych.

Art. 324. § 1. Utratę praw publicznych, obywatelskich praw honorowych, prawa wykonywania zawodu, degradację uważa się za wykonane z chwilą uprawomocnienia się wyroku.

§ 2. Przewodniczący sądu wojskowego zawiadamia właściwe organa o degradacji i utracie praw wymienionych w § 1.

Art. 325. O wykonanie przepadku mienia, przedmiotów majątkowych, przedmiotów pochodzących z przestępstwa i narzędzi przestępstwa oraz o wykonanie obowiązku pokrycia szkody, nie wykonanych dobrowolnie przez skazanego lub których nie można wykonać bezpośrednio, przewodniczący sądu wojskowego zwraca się do właściwego organu celem wykonania orzeczenia w trybie przepisów o przepadku mienia albo w trybie egzekucji administracyjnej.

DZIAŁ XIV

Przepis końcowy.

Art. 326. Wykonanie dekretu porucza się Ministrom: Obrony Narodowej, Sprawiedliwości, Spraw Wewnętrznych, Przewodniczącemu Komitetu do Spraw Bezpieczeństwa Publicznego i Prokuratorowi Generalnemu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.